Gebiedsscan Ommen

Ontwikkelperspectieven Landelijk Gebied

Infram en Land-iD in opdracht van de gemeente Ommen

09-2026

Inhoudsopgave

Leeswijzer 3

Geomorfologie 4

Historische tijdlijn
voor 1800 5
1800 - 1835 6
1835 - 1900 7
1900 - 1960 8
1960 - 2000 9
2000 - nu 10

Natuur & water
Natuur 11
Water 12
Drinkwater 13

Landschap & cultuurhistorie
Landschap 14
Cultuurhistorie en archeologie 15-16
Landschapsstructuurkaart 17

Plattelandseconomie
Algemeen 18
Recreatie 19
Landbouw 20

Leefbaarheid
Welvaart en inkomen 21
Voorzieningen 22

Opgavekaart 23

Participatie - Enquête, inloopbijeenkomst en interviews 24

Bronnenlijst 29

Bijlage 1 Gedetailleerde uitkomst enquête 30

Bijlage 2 Beeldverslag inloopbijeenkomst 69

Leeswijzer

Deze gebiedsscan is het verzameldocument waarin we op hoofdlijnen de opgaven, kansen en risico's voor het landelijk gebied van Ommen in beeld hebben gebracht. De scan is gebaseerd op een combinatie van expert-judgement, openbare CBS-data, landschappelijke analyses en historisch ruimtelijke analyses en input uit de werksessie met diverse ambtenaren van de gemeente Ommen. Daarnaast zijn interviews gehouden met vertegenwoordigers van de agrarische sector, natuurorganisaties, landgoederen, water en recreatie (zie ook de bronnenlijst op p. 30). Het doel van de gebiedsscan is om een gedeelde kennisbasis te creëren, zodat alle betrokkenen een gelijkwaardig inzicht hebben in wat er speelt in het landelijk gebied van de gemeente Ommen. Op basis hiervan kunnen we gezamenlijk werken aan de ontwikkelperspectieven.

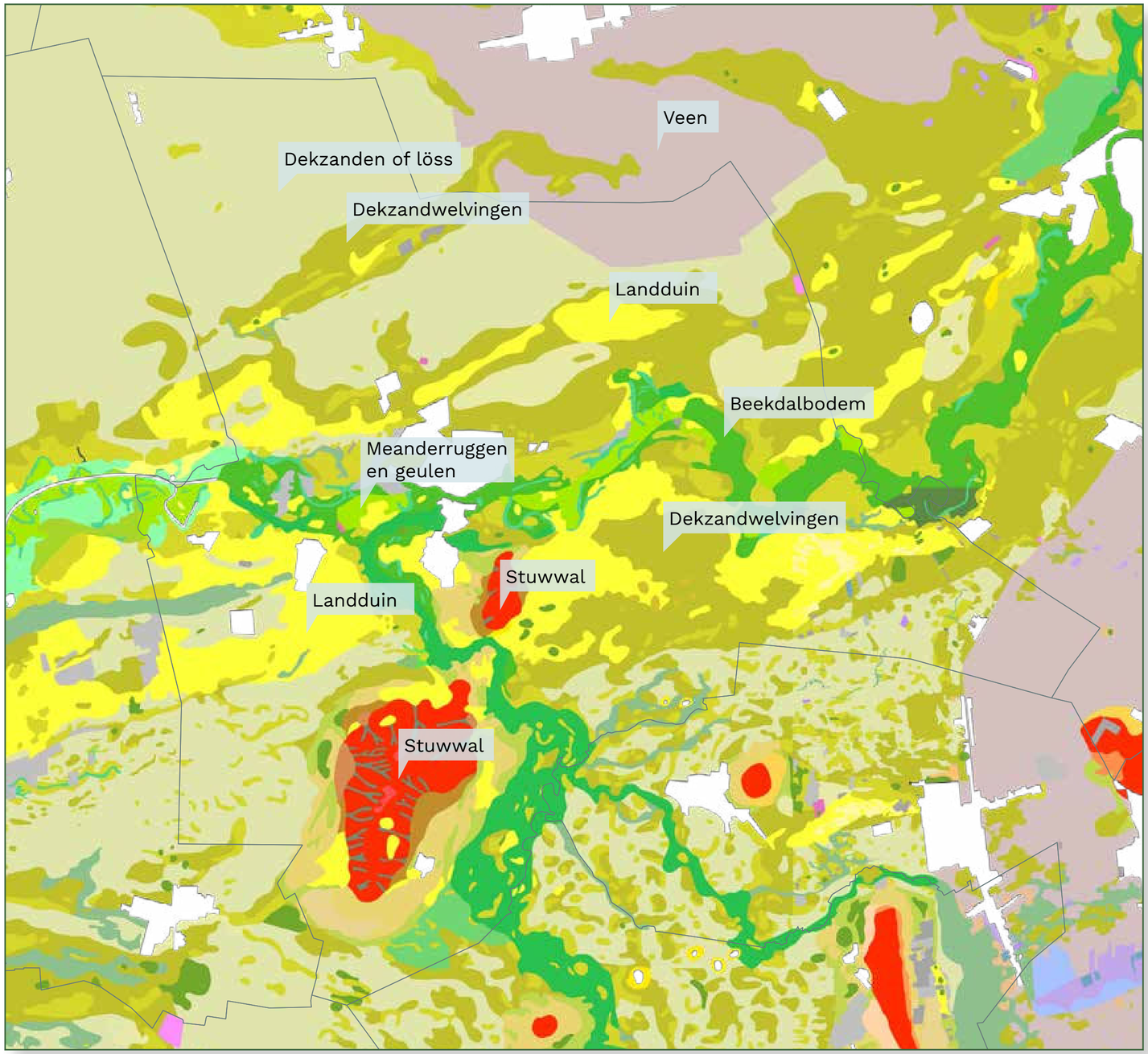
Ieder thema in de gebiedsscan is uitgesplitst in drie onderdelen: 'huidige situatie', 'trends en ontwikkelingen' en 'opgaven uit beleid'. Zo krijg je een duidelijk beeld van hoe het gebied er nu voor staat, gevolgd door een analyse van actuele trends en ontwikkelingen met tot slot een overzicht van de beleidsmatige opgaven die hieruit voortvloeien.

De scan bevat onder andere een geomorfologische kaart, een historisch-landschappelijke tijdlijn, analyses van natuur, (drink)water, landschap, cultuurhistorie, plattelandseconomie en een duiding van de leefbaarheid. De resultaten van de gemeente-brede enquête zijn toegevoegd aan de gebiedsscan.

De opgavenkaart geeft een duidelijk beeld van zowel de gebiedsbrede als gebiedspecifieke opgaven in het landelijk gebied per thema. Deze opgaven vormen het vertrekpunt voor het opstellen van de ontwikkelperspectieven.

Het document sluit af met resultaten uit participatie van het gebied. Hierin komen op hoofdlijnen de resultaten van de enquête en de inloopavond naar voren.

Geomorfologie

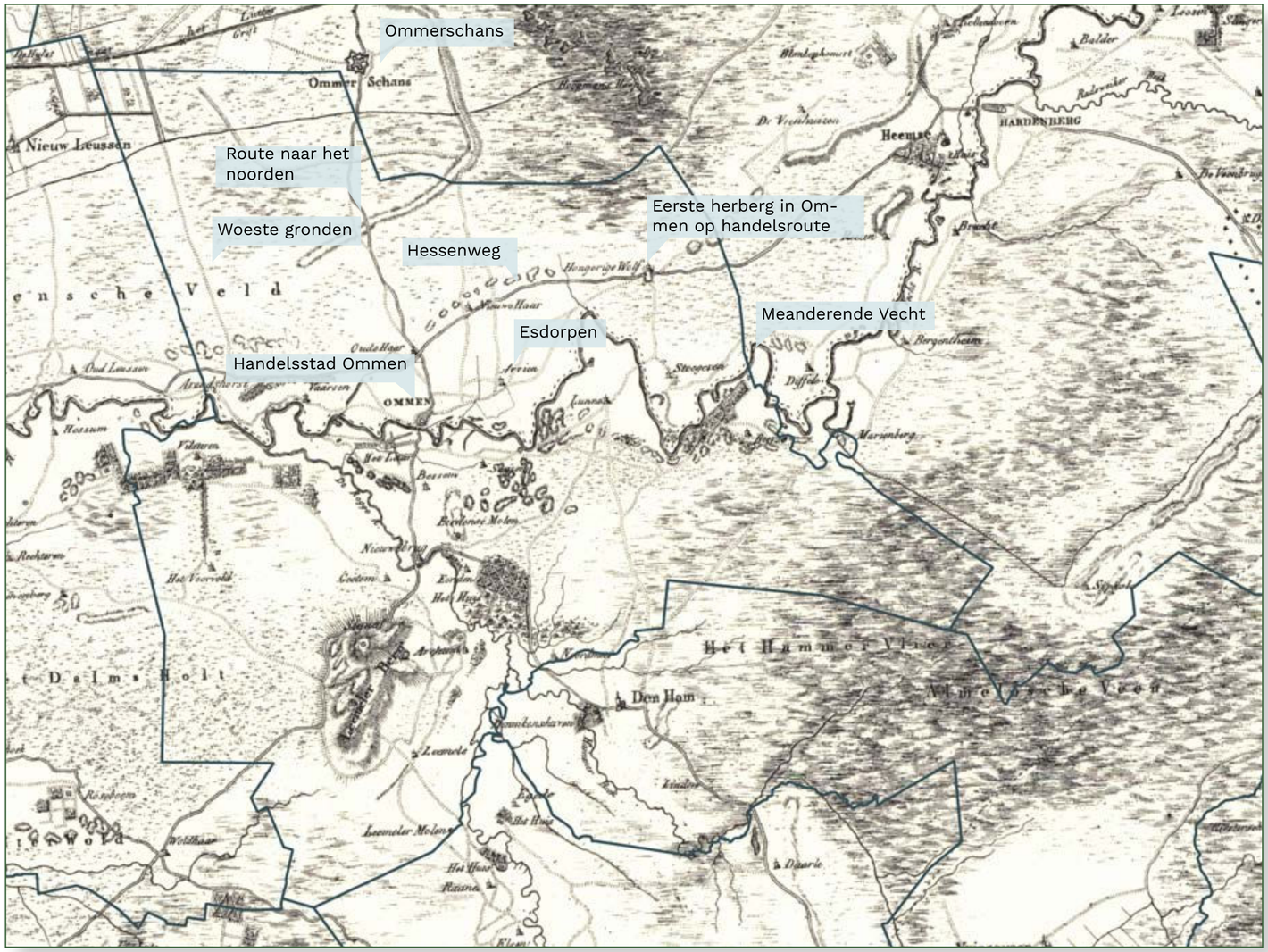
De geomorfologische kaart vormt een essentiële basis voor de historisch-landschappelijke tijdlijn, omdat deze inzicht geeft in hoe de ondergrond en het reliëf de ruimtelijke ontwikkeling van het Ommer buitengebied al eeuwenlang beïnvloeden.

Ommen is gelegen in het Oostelijk Zandgebied, een regio die gekenmerkt wordt door duidelijke hoogteverschillen en een gevarieerd landschap. Deze diversiteit is grotendeels gevormd door natuurlijke processen uit verschillende geologische periodes.

De meest opvallende hoogteverschillen in het gebied zijn ontstaan door de Saalien-opstuwingen, die onder andere hebben geleid tot de voming van de heuvels zoals de Archemerberg, Lemelerberg en Besthmenerberg. Daarnaast hebben dekzandafzettingen uit het Weichselien - een periode van intense windactiviteit en kou - bijgedragen aan de vorming van het huidige landschap. Tot slot hebben de beek- en rivierafzettingen van de Regge en de Vecht het gebied verder gevormt tot wat deze nu is.

Deze geomorfologische kenmerken hebben niet alleen de natuurlijke omgeving gevormd, maar ook bepaald waar mensen zich vestigden, gewassen gingen verbouwen, vee lieten grazen en infrastructuur aanlegden.

Tijdlijn Ommen | voor 1800

Ommerschans

Voor 1800 | Ommen en de woeste gronden

Wonen / kernen | Ommen is ontstaan op een rivierduin langs de Vecht. In 1248 krijgt Ommen stadsrechten. Ommen heeft een regionale betekenis doordat het een belangrijke schakel vormde in een handelsnetwerk dat zich uitstrekte tot het Duitse graafschap Hessen. De Hessenweg is hier een belangrijk overblijfsel van. In de tijd van het Hanzeverbond, tot c.a. 1500, waren er in de regio een aantal belangrijke Hanzesteden zoals Zwolle en Deventer. De hanzesteden zochten contact met de kleinere steden en dorpen in hun achterland, zoals Ommen. Het stadje had nauwe banden met Deventer, en handelde voornamelijk in landbouwproducten. De (geringe) betrokkenheid bij de Hanze was voornamelijk te danken aan de ligging langs de belangrijke vaarverbinding via de Vecht.

Dwars door het veenmoeras liep in de 17e eeuw een belangrijke weg van Zuid- naar Noord-Nederland. Op het grensgebied tussen Overijssel en Drenthe wordt omstreeks 1625 de Ommerschans gebouwd om de noordelijke Nederlanden te verdedigen tegen plunderende troepen uit het zuiden. De schans maakte deel uit van een hele linie van verdedigingswerken.

Op hogere zandgronden en de Lemelerberg ontstonden in de middeleeuwen de eerste esdorpen zoals Arrien, Junne, Beerze en Vilsteren.

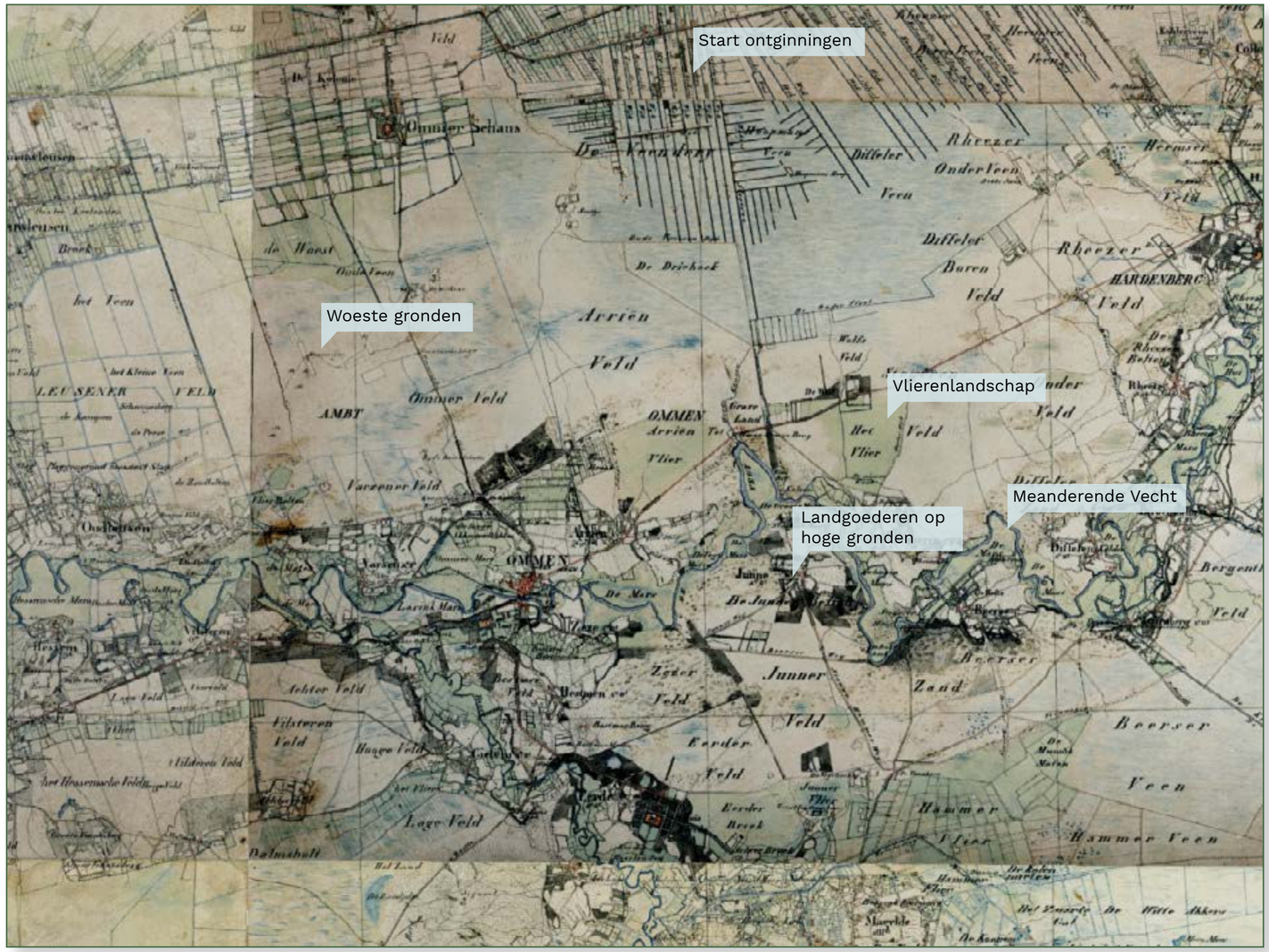
Natuur / landschap | Er was grote natuurlijke rijkdom. Het overheersende beeld waren “woeste gronden” (heide, stuifzanden, veen en natte laagtes) afgewisseld met bossen op hogere gronden en natte vegetaties in beek- en rivierdalen. De invloeden van de mens waren nog zeer beperkt.

Water | De Vecht en Regge meanderen vrij en vormen een dragende structuur in het landschap: natuurlijke beek- en rivierdalen met natte graslanden/ hooilanden en overgangen naar hogere zandgronden.

Toerisme / recreatie | Langs handelsroutes ontstonden de eerste herbergen, zoals de Hongerige Wolf langs de vroegere Hessenweg. Verder is er nog geen ‘recreatiesector’ rondom Ommen. Landgoed Eerde legde landschappelijk lanen en parkbos aan.

Landbouw | Voor 1800 was de landbouw in het buitengebied van Ommen vooral kleinschalig en gemengd, met een duidelijke scheiding tussen hoge en lage gronden. Rond buurtschappen en esdorpen, zoals Vilsteren en Junne, hadden akkers op droge zandgronden. Deze akkers werden door plaggenbemesting geleidelijk vruchtbaarder en hoger. In lagere delen langs de Vecht en Regge bestond het land voornamelijk uit nattere graslanden die gebruikt werden voor hooien en weiden. De woeste gronden waren essentieel voor de schapenbegrazing en het verzamelen van plaggen.In de potstal werden de plaggen gemengd met mest en op de es uitgereden, waardoor de akkers op de es vruchtbaar bleven.

Tijdlijn Ommen | 1800 - 1835

1800 - 1835 | De eerste ontginngingen

Wonen / kernen | De groei van de stad en dorpen blijft beperkt. Wel worden de eerste woeste gronden ontgonnen waarbij boerderijen zich vestigen in het buitengebied.

Begin 1800 verliest de Ommerschans haar militaire betekenis en in 1819 wordt er een strafkolonie gesticht door de Maatschappij van Weldadigheid. Onder de Kolonie van Weldadigheid werden de omliggende veenmoerassen in cultuur gebracht om te gebruiken als landbouwgronden. De kolonie bracht lanen- en kavelstructuren aan, zorgde voor een goede afwatering in het gebied en bouwde zogeheten kolonieboerderijen.

Natuur / landschap | Rond 1835 bestaat het buitengebied van Ommen nog voornamelijk uit woeste gronden (heidevelden), maar er is een kantelpunt. Woeste gronden worden steeds vaker gezien als te verbeteren/te benutten landschappen.

Water | Rondom de Ommerschans en in het veengebied in het noorden wordt de waterhuishouding aangepakt. Er worden sloten gegraven om het land te ontwateren voor de landbouw. De Vecht en de Regge overstromen regelmatig waarbij laaggelegen hooilanden/ uiterwaarden overstromen. Op de kaart is het vlierenlandschap goed te herkennen: lager gelegen natte zandgronden langs de Vecht.

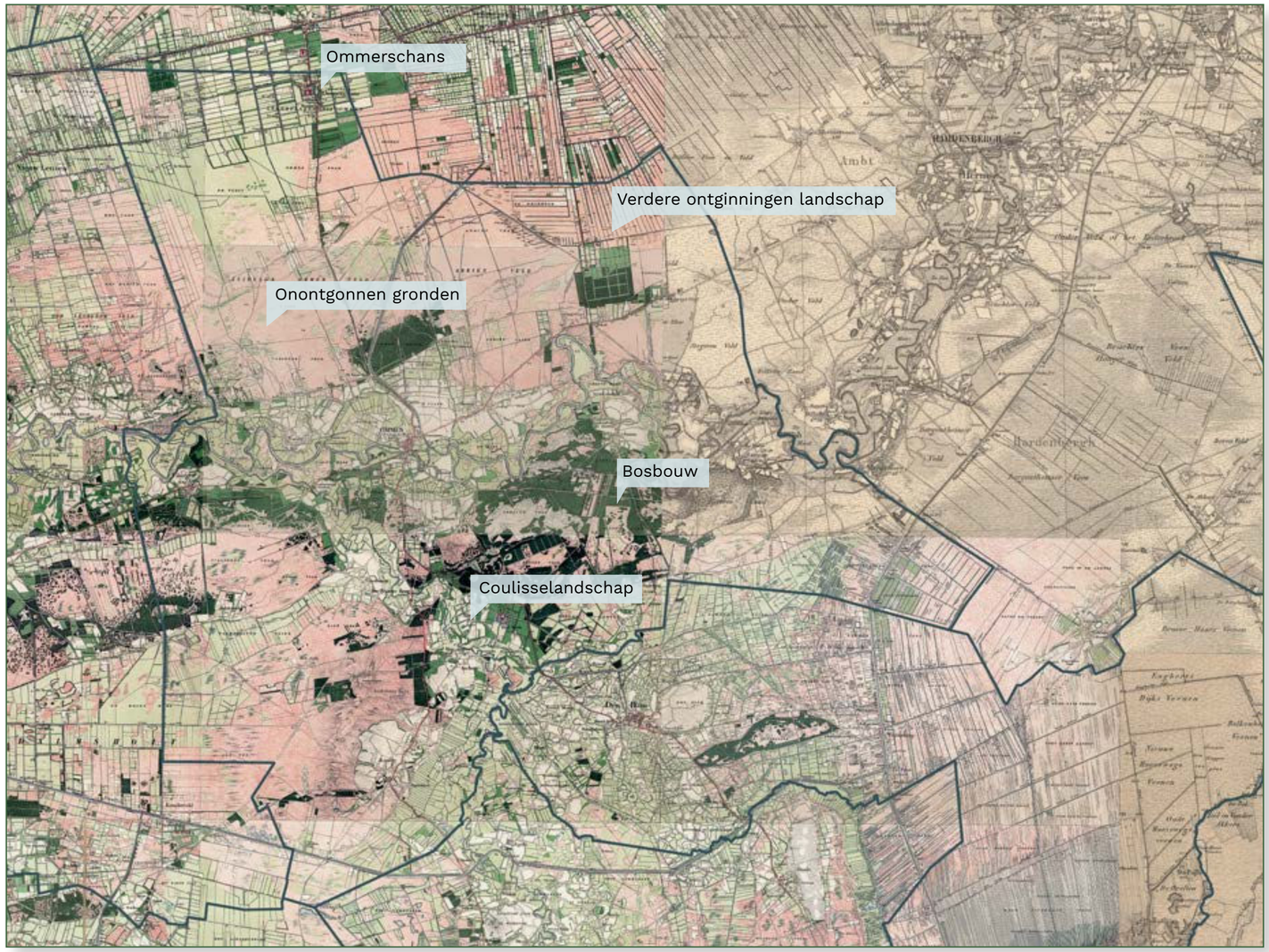
Toerisme / recreatie | Zeer beperkt.

Landbouw | De eerste woeste gronden worden ontgonnen en zo bruikbaar gemaakt voor de landbouw. Dit is te zien rondom de Ommerschans en ten noorden van de gemeente Ommen. De gronden met dunnere veenpakketten worden als eerst ontgonnen.

Tijdlijn Ommen | 1835 - 1900

Ontginning van veenlandschap

Karakteristieke coulisselandschap

1835 - 1900 | Grootschalige bosbouw

Wonen / kernen | De bevolking van Ommen neemt tussen 1850 en 1860 met 60% toe, dit kan door een groot deel verklaart worden door de grote ontginningen die rond 1850 starten.

In 1890 wordt de strafkolonie bij Ommerschans opgeheven waarna de landerijen werden gebruikt door het iets noordelijker gelegen opvoedingsgesticht voor jongeren. Verder blijven landgoederen bepalend voor het landschap en de identiteit van Ommen.

Natuur / landschap | Omstreeks 1850 is het esdorpenlandschap het meest voorkomende landschapstype. Steeds meer heide/veld wordt omgezet naar bos (vaak naaldhout). Dit is een landelijke trend die ook in het buitengebied van Ommen te zien is. Arme zand gronden zoals het Zuidelijk Ommer veld en Arrier veld blijven nog lange tijd heide.

Water | De waterhuishouding wordt steeds meer vormgegeven in het buitengebied door de ontginning van woeste gronden. Zo wordt in 1810 de Dedemsvaart aangelegd ten noorden van gemeente Ommen om de veengebieden te ontginnen. De druk op het kanaal werd echter te groot en er ontstond behoefte voor afwatering naar de Vecht. In 1865-1866 wordt daarom het Ommerkanaal aangelegd, als zijkanaal van de Dedemsvaart.

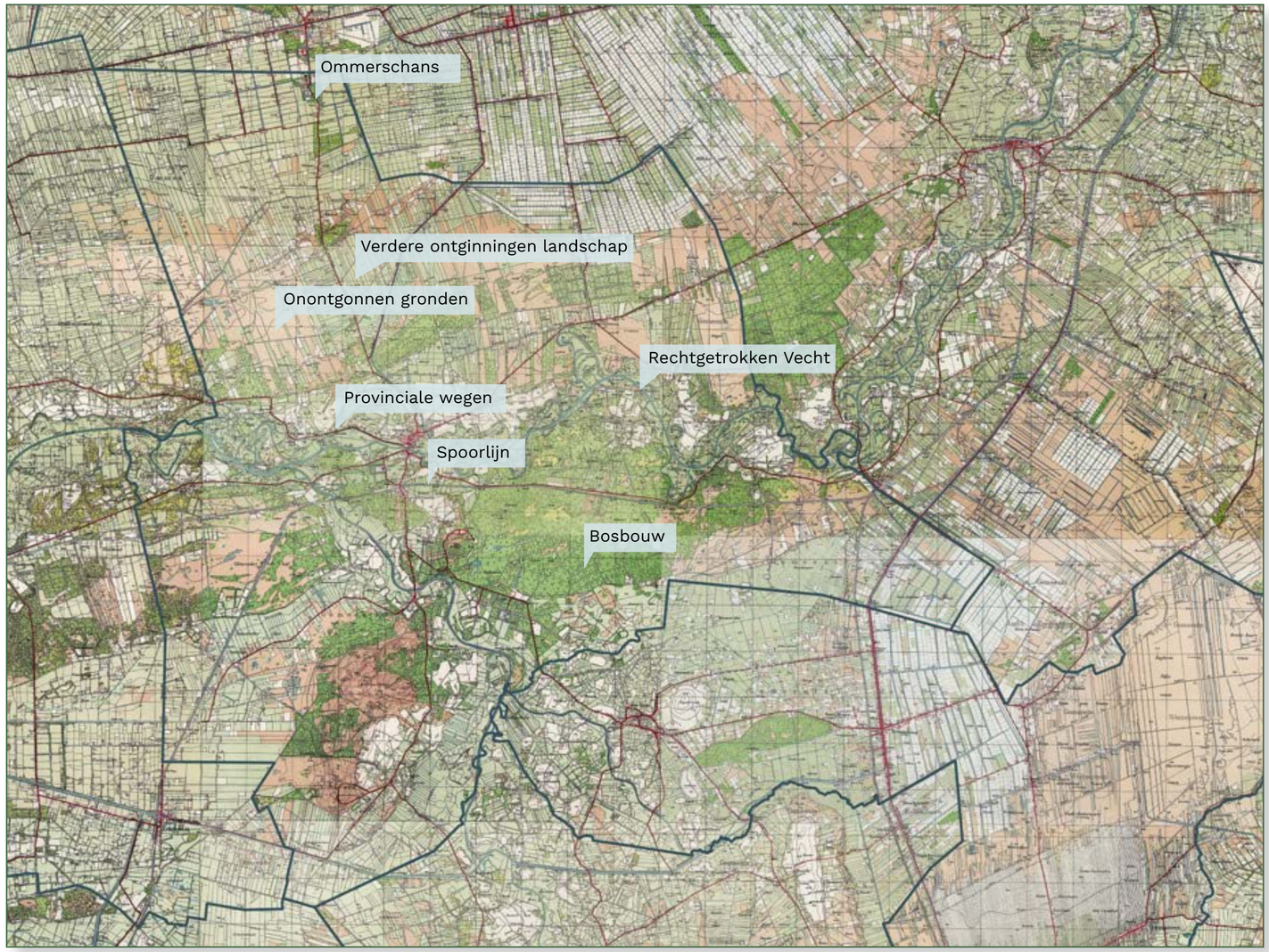
Toerisme / recreatie | Recreatie blijft beperkt.

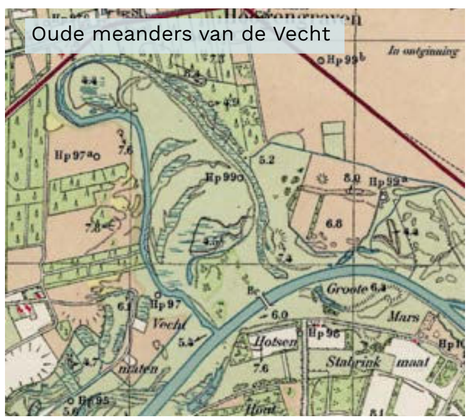
Landbouw | Rond het midden van de 19e eeuw bestond Ambt-Ommen vrijwel geheel uit (keuter)boeren en was landbouw ook in Stad-Ommen van groot belang. Het gemengde bedrijf domineerde: akkerbouw en veeteelt hoorden bij elkaar, waarbij de veeteelt vooral bedoeld was om mest te leveren voor de akkers (met name rogge en boekweit). Vanaf circa 1880 kantelde dit door lage graanprijzen. Boeren gingen over op zuivel, waardoor de landbouw steeds meer in dienst kwam te staan van de veehouderij. Dit werd zichtbaar in Ommen met de boter- en eiermarkt (1888) en de opkomst van zuivelfabrieken.

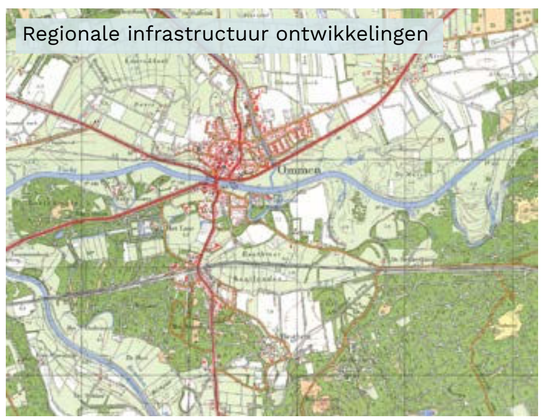
De groei van de veestapel hing samen met ontginningen. In de periode 1850–1940 waren ontginningen van woeste gronden bepalend voor het Ommer buitengebied. De veenontginningen waren rond 1830 al in volle gang, terwijl ontginning van zandgronden voor landbouw pas laat echt rendabel werd, vooral na 1890 met de komst van kunstmest.

Vanaf eind 19e eeuw werden dekzandwelvingen (o.a. rond Junne) steeds vaker bebost om stuifzand vast te leggen en gronden productiever te maken. In het dal en de overgangszones bleef het landschap juist kleinschalig, met perceelsgrenzen gemarkeerd door houtwallen, houtsingels en heggen. Dat leverde het herkenbare halfopen coulisselandschap op, functioneel voor veekering, windbeschutting en hakhout.

Tijdlijn Ommen | 1900 - 1960

1900 - 1960 | Infrastructuurontwikkelingen

Wonen / kernen | In de jaren ’20 en ’30 was Ommen het wereldcentrum van de theosofie. Op landgoed Eerde werden er jaarlijks Sterkampen gehouden. Nadat de orde was opgeheven in 1929, verkocht de baron het landgoed aan de gemeente Ommen. De Tweede Wereldoorlog laat duidelijke sporen na in Ommen en het buitengebied, in 1941 werd op landgoed Eerde het strafkamp Erika gevestigd. Na de oorlog groeit Ommen snel. Door de mooie woonomgeving raakt de gemeente erg in trek, een groot deel van de bevolking is werkzaam buiten de gemeente, met name in Zwolle.

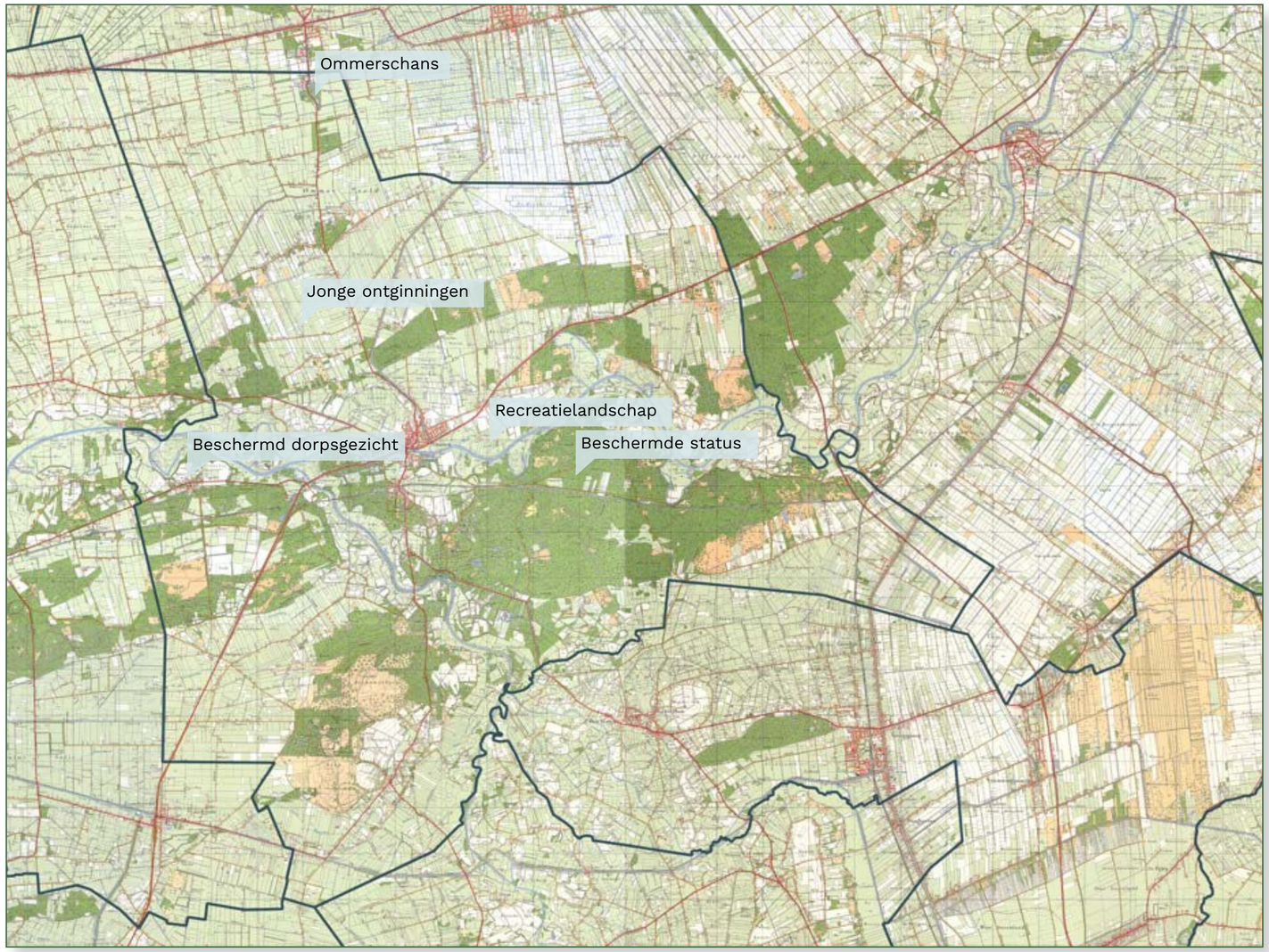
Natuur / landschap | In 1938 is het bosareaal in de (toenmalige) Ommer gemeenten bijna verzesvoudigd ten opzichte van 1832 (van 522 ha naar 3.717 ha), mede door (fiscale) stimulansen vanuit het Rijk.
Er is nog geen sprake van de latere beschermingsregimes zoals Natura 2000/ NNN, maar wel groeit de waardering voor landschap en natuur, onder meer bij landgoederen (beheer, bosaanleg en jacht).

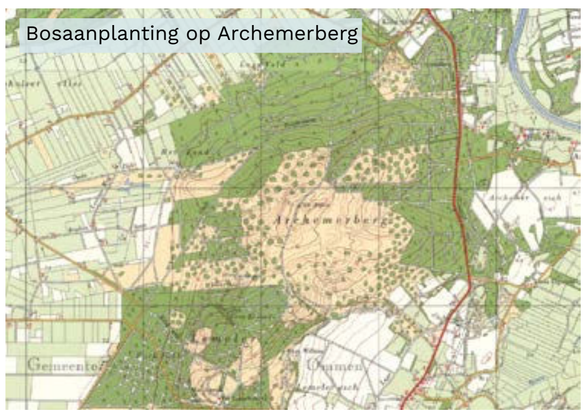
Water | Door de vele meanders van de Vecht waren de bevaarbaarheid en de afwatering lange tijd moeilijk. Regelmatig trad de rivier dan ook buiten haar oevers. Na 1897 greep men in en tot 1912 werden 69 bochten afgesneden, waarmee de lengte van de rivier ongeveer werd gehalveerd. De grootste afgesneden meanders zijn nog altijd goed herkenbaar.

Toerisme / recreatie | Deze periode staat in het teken van grote infrastructuurontwikkelingen. In 1903 werd de spoorlijn aangelegd met een verbinding Zwolle-Ommen, gevolgd door het tracé Ommen-Hardenberg.
Ook werden er verschillende provinciale wegen aangelegd. Dit vergrote de bereikbaarheid van Ommen en ondersteunt later het toerisme.
In 1948 werd er een ANWB-kamp opgericht in Ommen aan de Vecht.
Hier konden deelnemers tien dagen lang leren kamperen waarna ze een kampeerpaspoort kregen. Duizenden mensen leerden er kamperen waarna Ommen een begrip werd onder kampeerders (Het ANWB-kamp, z.d.).

Landbouw | De overgang van akkerbouw naar veeteelt blijkt ook duidelijk uit de groei van de veestapel in de periode 1850-1940.
Het aantal landbouwbedrijven groeide in de eerste helft van de 20e eeuw sterk: van 729 bedrijven (>1 ha) in 1910 naar 1.024 in 1930 en 1.188 in 1947. Opvallend is dat ongeveer de helft kleiner was dan 5 hectare, wat past bij het beeld van veel kleine, versnipperde bedrijven.

Tijdlijn Ommen | 1960 - 2000

Bosaanplanting op Archemerberg

Recreatielandschap langs de Vecht

1960 - 2000 | Recreatielandschap

Wonen / kernen | Woonwijken breiden zich uit en in het buitengebied is steeds meer functie menging te zien van wonen, recreatie en landbouw. In 1992 wordt Vilsteren aangewezen als beschermd dorpsgezicht.

Natuur / landschap | Natuurwaarden worden planologisch sterker meegewogen; delen van het buitengebied krijgen beschermde status (later Natura 2000). De typische Vechtdal-natuur wordt nadrukkelijk als waarde benoemd.

In 1982 komt Landgoed Eerde grotendeels in handen van Vereniging Natuurmonumenten.

In 1993 worden Junne en Arriër Koeland aangewezen als beschermd natuurmonument én staatsnatuurmonument.

Water | Waterbeheer blijft sterk gestuurd (stuwen/kanalisatie), met aandacht voor landbouw, veiligheid en beheer; later komt ecologische kwaliteit meer in beeld.

Toerisme / recreatie | Het buitengebied ontwikkelde zich in de tweede helft van de 20e eeuw tot een belangrijk recreatielandschap met toerisme langs de Vecht en de Regge. Vanaf de jaren ’70 begint de opkomst van de bungalowparken met veel voorzieningen. Sinds die tijd wordt kamperen steeds luxer, met huisjes en safaritenten in plaats van kampeervelden.

Landbouw | Eerdere ontginningen hadden veel heide onsystematisch omgezet in bouw- en weiland. Het resultaat was een landschap met veel kleine bedrijven met vaak verspreid liggende percelen. Om dat praktischer en efficiënter te maken, werd al in de jaren veertig gestart met ruilverkaveling. Dit werkte door in de decennia daarna.

In 1986 bestond het grondgebruik nog steeds grotendeels uit landbouw: 12.310 hectare was landbouwgrond (ongeveer 65% van het grondgebied), waarvan circa twee-derde grasland. Bos besloeg dat jaar 4.181 hectare (ongeveer 22%).

Hoewel landbouw veel ruimte innam, nam het aandeel mensen dat er zijn werk in vond af. In 1930 werkte nog 67,5% van de beroepsbevolking in de landbouw, terwijl dat in 1983 was gedaald naar ruim 41%. Dat past bij de bredere trend in deze periode: mechanisatie en schaalvergroting zorgen ervoor dat minder mensen nodig zijn, terwijl het grondgebruik niet afneemt.

Tijdlijn Ommen | 2000 - nu

2000 - nu | Integrale aanpak

Wonen / kernen | De behoefte aan woningen is groot. Ommen en de kernen breiden dan ook verder uit, maar het buitengebied blijft sterk gereguleerd. Dit komt mede doordat de gemeente het bestemmingsplan Buitengebied in 2010 actualiseert, waarmee kaders voor functies en bebouwing in het buitengebied worden vastgelegd.
De Ommerschans wordt in 2011 aangewezen tot beschermd dorpsgezicht. Kenmerkend zijn de voormalige vestingwerken en de koloniehuisjes.

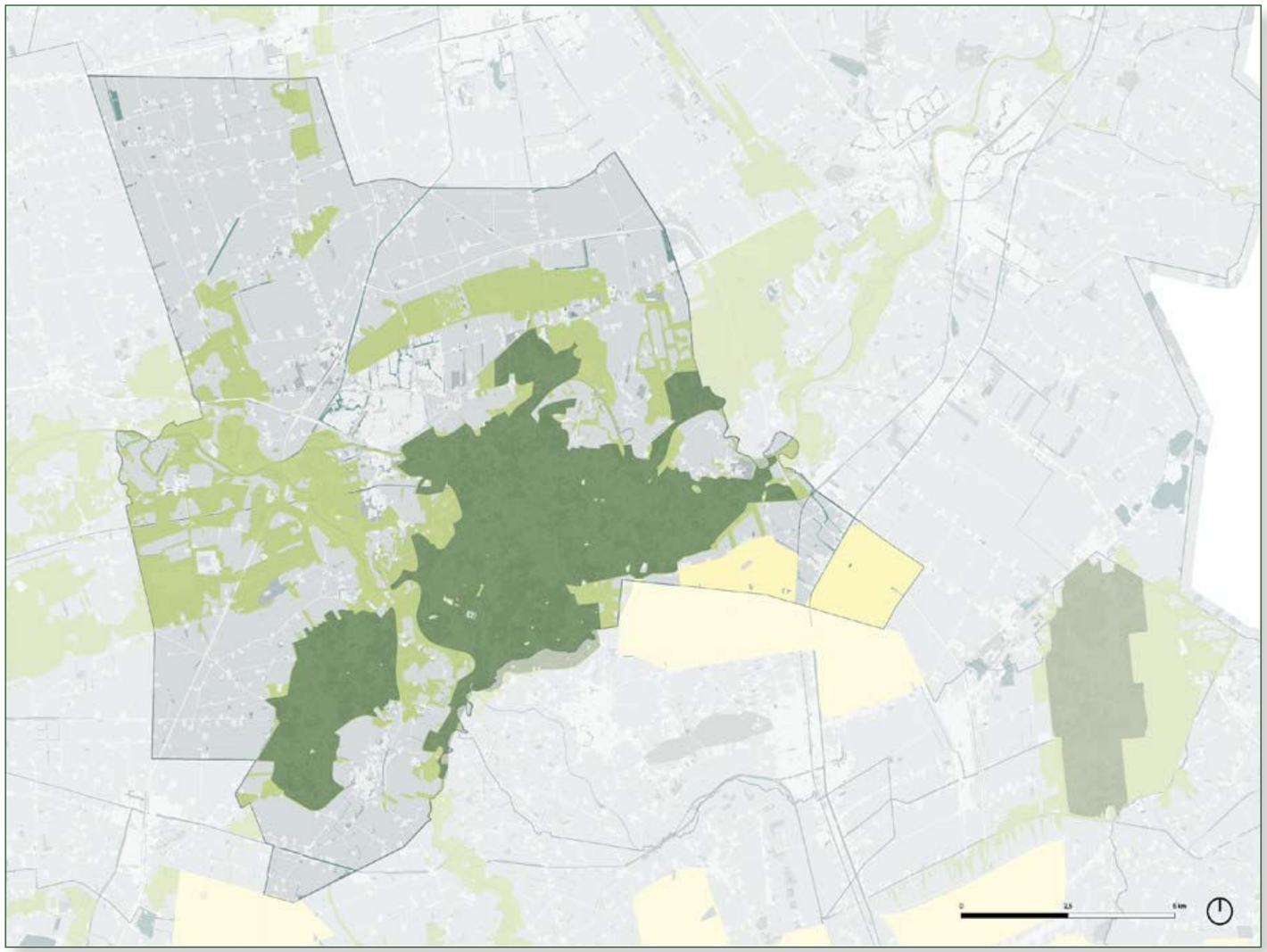
Natuur / landschap | Grofweg 1/3 van de gemeente bestaat uit beschermd natuurgebied (N2000 en NNN). De gebieden zijn in beheer bij Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en landgoederen.

Water | Er is meer aandacht voor wateropgaven zoals ecologie, klimaatadaptatie, waterkwaliteit en ruimte voor de rivier. De Vecht wordt daarbij steeds vaker benaderd als een systeem waarin je waterveiligheid combineert met natuur en beleving, bijvoorbeeld via projecten rond de oevers bij Ommen met expliciete doelen voor waterveiligheid, natuurwaarden en recreatie.

In het Vechtdal wordt dit opgepakt in de samenwerking “Ruimte voor de Vecht”, een programma dat inzet op klimaatadaptatie en een klimaatrobuust landschap (waterveiligheid en waterbeschikbaarheid) in samenhang met economie en leefkwaliteit.

Toerisme / recreatie | De recreatiesector professionaliseert: kwaliteitsslagen bij campings, groei van verblijfsrecreatie, en meer nadruk op routes en gebiedsmarketing van het Vechtdal.
Tegelijk zie je dat recreatie ook een handhavings- en leefbaarheidsvraagstuk wordt: permanente bewoning van recreatieverblijven en illegaal gebruik komen expliciet terug als aandachtspunt in gemeentelijk beleid. Daarnaast is er een hogere druk op de natuur en ruimte door de toenemende hoeveelheid aan toeristen. Denk aan dichtslibbende wegen in het hoogseizoen en een hogere druk op de watervoorziening in het gebied.

Landbouw | Schaalvergroting en bedrijfsontwikkeling lopen door. De impact van de jarenlange intensivering van de landbouw op natuur, waterkwaliteit, klimaat en stikstof zorgt er daarnaast voor dat er steeds meer aandacht is voor de verduurzaming van de landbouw. Het leidt er ook toe dat een deel het boeren combineert met nevenfuncties bijvoorbeeld op het gebied van recreatie.

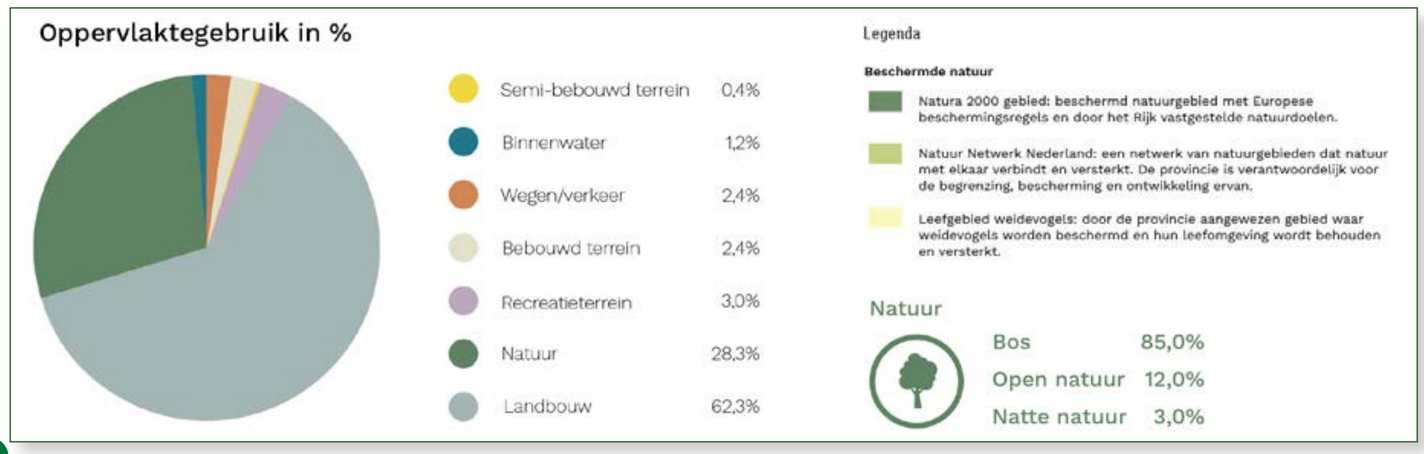

Huidige situatie

- Meer dan een kwart van het oppervlaktegebruik bestaat uit natuur. Een belangrijk onderdeel hiervan is het Natura 2000-gebied Vecht- en Beneden-Regge, dat onder Europese bescherming valt. Natura 2000-gebieden zijn aangewezen om zeldzame en bedreigde habitats en soorten te behouden en te herstellen. Voor deze gebieden gelden strenge voorwaarden: activiteiten die de natuurwaarden kunnen aantasten, zoals bepaalde vormen van landbouw, infrastructuurontwikkeling of recreatie, moeten worden getoetst en indien nodig beperkt of gecompenseerd.
- Het gebied maakt ook deel uit van het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Dit landelijke netwerk heeft als doel om natuurgebieden met elkaar te verbinden.

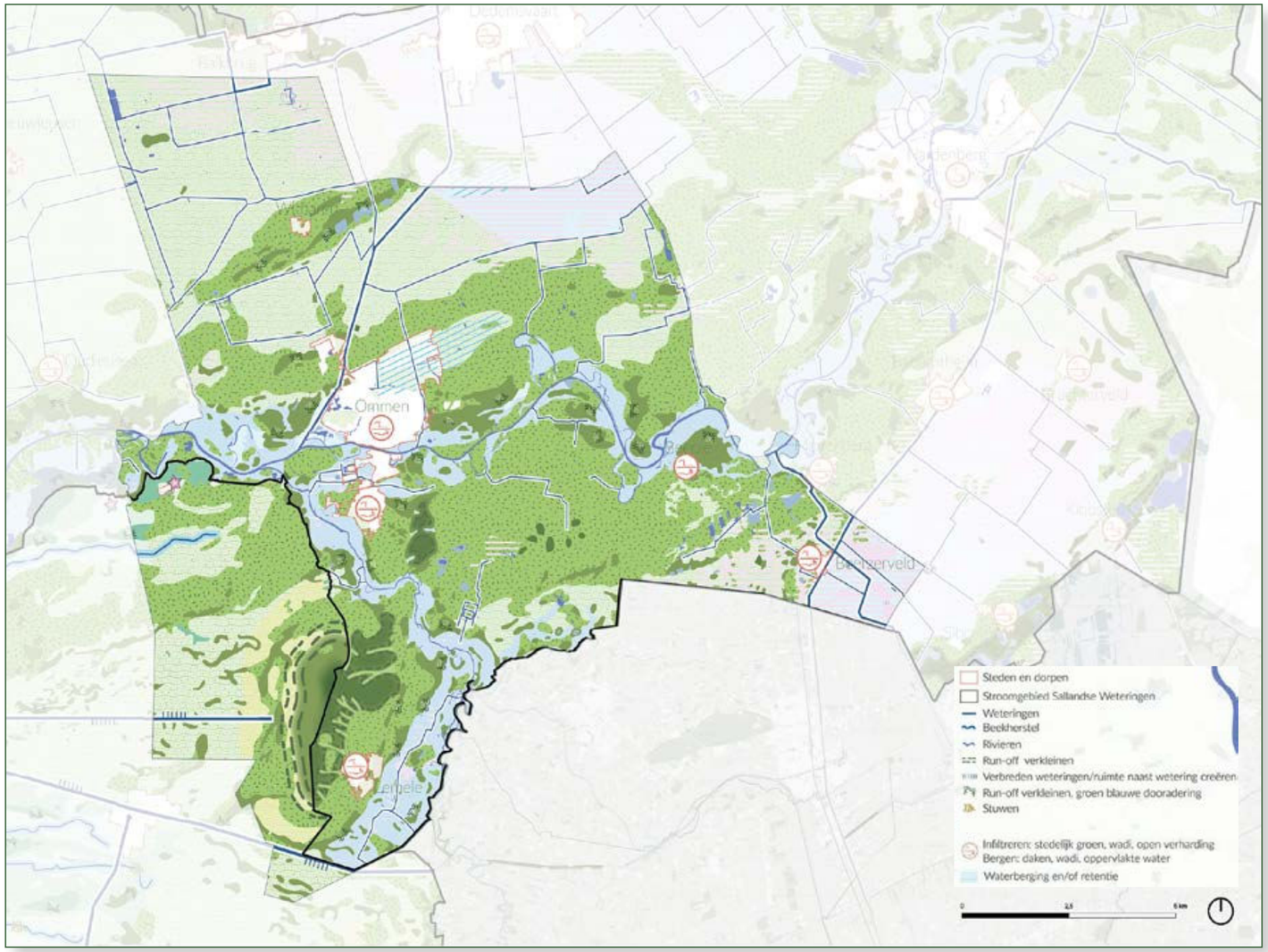
Trends en ontwikkelingen

- Habitattypen van Natura-2000 gebied zijn verslechterd (Ecologische Autoriteit, 2023).
- Te hoge stikstof waarden.
- Weidevogelstand neemt af.
- Verdwijnen van landschapselementen.
- Versnippering van habitats.
- Toenemende droogte door o.a. klimaatverandering en drinkwaterwinning.
- De toenemende recreatiedruk belast het natuurgebied steeds meer.

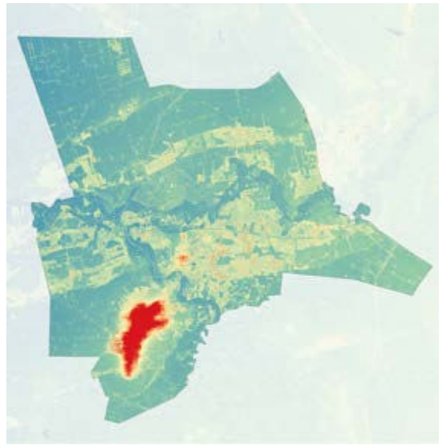

Opgaven uit beleid

- Hydrologisch herstel (grondwaterstand verhogen; verondiepen Regge/Vecht, dempen van sloten).
- Hermeanderen van de Vecht en Regge.
- Uitbreiden/ verbinden van habitattypen (stroomgraslanden).
- Versterken van landschappelijk gradiënt.
- Heidelandschap herstellen en uitbreiden (door inzetten van schaapskuddes, bos weghalen).
- Verbeteren van biodiversiteit.
- Revitalisering van de gemeentelijke bossen.

Huidige situatie

- Vechtdal en Reggedal als beekdalen in het gebied.
- De Vecht en Regge zijn regenrivieren.
- Gekanaliseerd vanaf eind 19e eeuw - vooral gericht op snel afvoeren van overtollig water.
- Hoge droge zandgronden waar water snel weg zakt.

Trends en ontwikkelingen

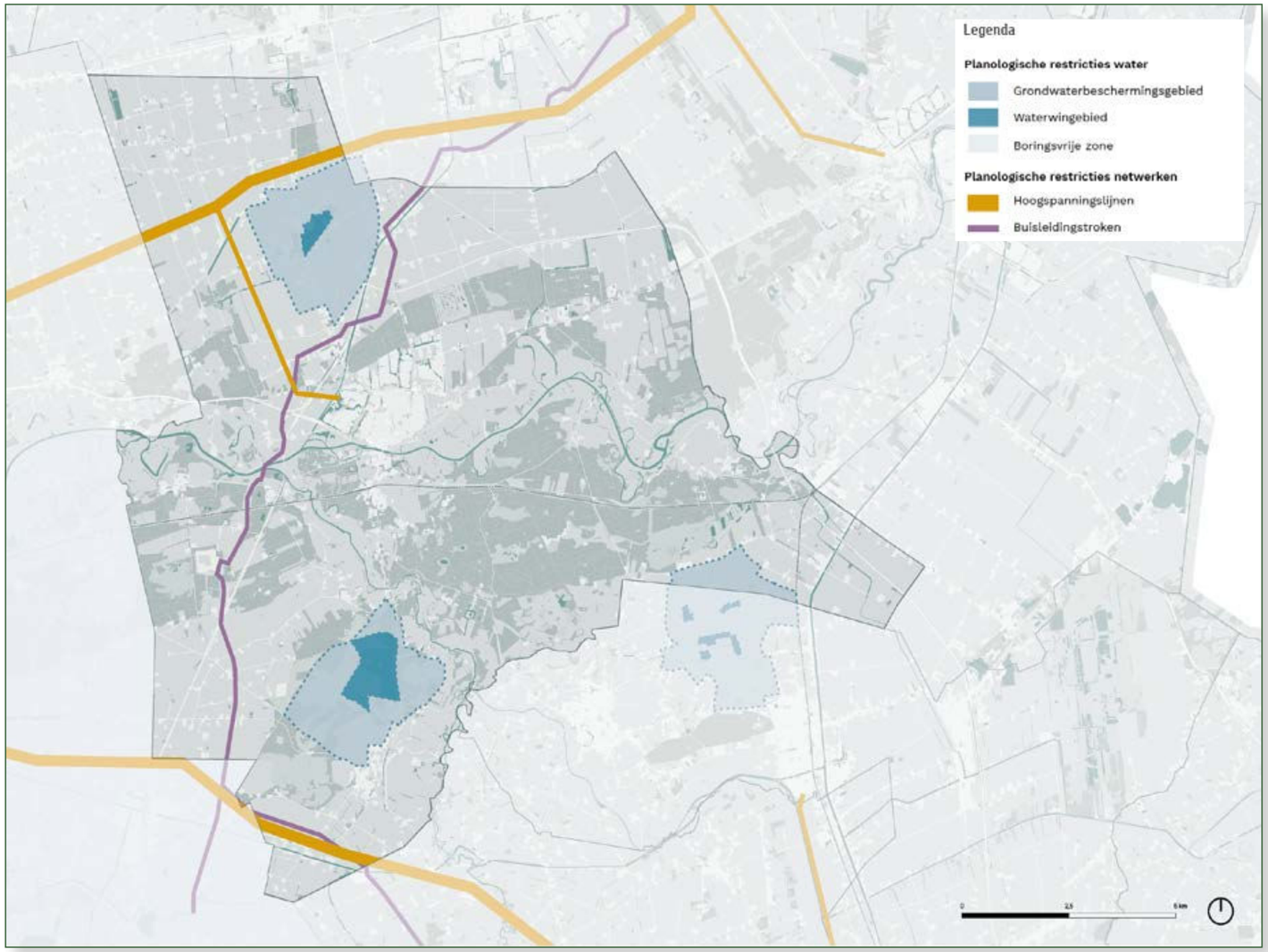
- Watersysteem zit aan zijn grens om te kunnen voldoen aan de vraag.
- Afnemende kwaliteit van oppervlaktewater.
- Oplopend neerslagtekort door klimaatverandering; vaker een wateronttrekkingsverbod voor o.a. landbouw.
- Door klimaatverandering zal de intensiteit van extreme buien toenemen.
- Door ontwikkelingen in landbouw, woningbouw en natuur is er steeds meer vraag naar geschikt en voldoende water.

Opgaven uit beleid

- Waterkwaliteit staat onder druk - speelt in kanaal Almelo-de Haandrik, Vecht en Regge. Akkerbouw speelt hierin een rol, opgave om het systeem weer in balans te krijgen.
- Het gebied moet zich voorbereiden op periodes van droogte waarin geen wateraanvoer mogelijk is én op periodes van wateroverlast.
- Sponswerking in het gebied; lange termijn perspectief vertaalt principes als infiltreren, vertragen en bergen naar concrete daarvoor bestemde plekken in het gebied.
- Meebewegen met de natuurlijke dynamiek - water en bodem sturend.

Drinkwater

Huidige situatie

- Grote drinkwaterwinlocaties in het gebied - spanning tussen drinkwaterwinning, landbouw, natuur en wonen.
- Huidige vergunningen van onttrekking niet volledig benut - mogelijkheden tot meer onttrekking.
- Drinkwaterkwaliteit staat onder druk, op de kaart is te zien waar de kwaliteit van het oppervlaktewater afneemt en de drinkwater restrictiegebieden zich bevinden.
- Zoals op de kaart te zien is, is er een relatief grote zonering met grondwaterrestricties - dit heeft invloed op het grondgebruik en de mogelijkheden.

Trends en ontwikkelingen

- Door een stijgende vraag naar geschikt en voldoende drinkwater is de verwachting dat de drinkwaterwinning zal toenemen.

Opgaven uit beleid

- Nieuwe waterleiding naar Twente - ruimtebeslag in het gebied.
- Transitie van grasland naar akkerbouw vormt een risico voor de waterkwaliteit van het te winnen drinkwater - de opgave is het balanceren tussen enerzijds een landbouw intensief gebied en anderzijds drinkwaterwinning.

Natuurmonumenten eist snel duidelijkheid over effecten waterwinning: 'Natuur verdort al'

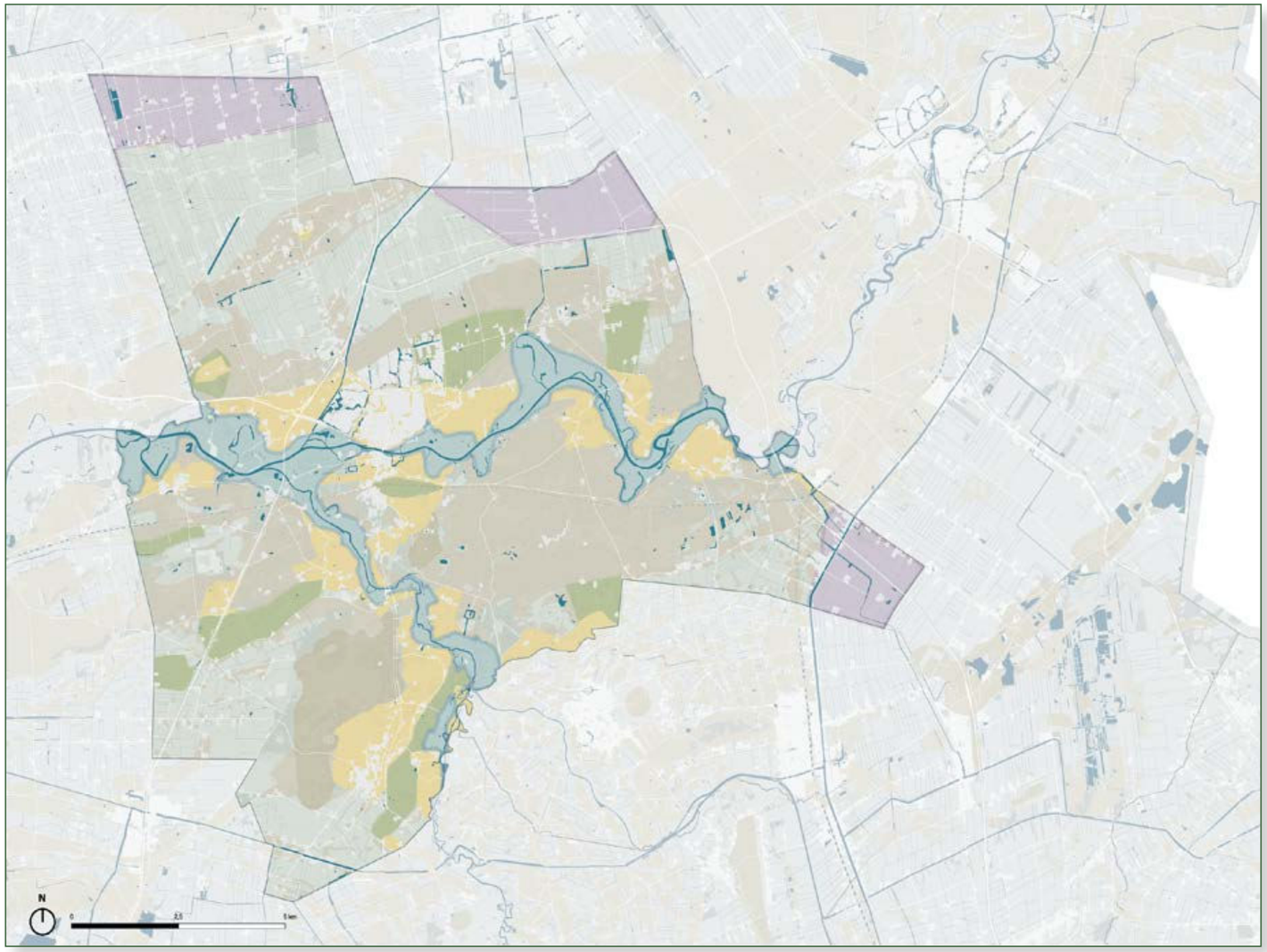
Extreme regen, droge zomers: we moeten samen slimmer omgaan met regenwater

Om Nederland beter voor te bereiden op weersextremen start vandaag het landelijkeinitiatief 'Watervangers'.

Agrariërs en waterschap meten samen de kwaliteit van het oppervlaktewater

Landschap & cultuurhistorie

Legenda

Cultuurlandschap

- Vecht- en Reggedal
- Kampen- en essenlandschap
- Maten en vlierenlandschap

Ontginningenlandschap

- Stuwwal (Mozaïek: bos, heide)
- Dekzand (Mozaïek: bos, heide, open weiden en akkers) <1850
- Jong ontginningslandschap
- Veenontginningslandschap

Bebouwing en infrastructuur

- Bebouwing
- Wegen
- Spoor

Huidige situatie

- Het gebied wordt gevormd door een verscheidenheid aan diverse landschappen. Dit is grofweg op te delen in 2 typen landschappen: het ontginningenlandschap (voornamelijk landbouwgebied) en het cultuurlandschap (voornamelijk de landgoederen, de Vecht, natuur en bos)
- Het landschap kent een rijke historie door de strategische ligging aan de Vecht. Veel landgoederen zijn gevestigd in het beekdal. Het bosrijke gebied bestaat uit zowel productiebos als natuurwaardig bos.
- Ten zuiden van de Vecht is zo'n 150.000 jaar geleden de stuwwal Lemelerberg ontstaan.

Trends en ontwikkelingen

- Toenemende ruimtedruk door verschillende transities (klimaat, stikstof/natuur, energie, landbouw)
- Verdwijnen van landschapselementen door schaalvergroting van de landbouw
- Verrommeling van het landschap door minder vitale vakantieparken en leegstand/verpaupering van vrijkomende agrarische bebouwing (VAB)

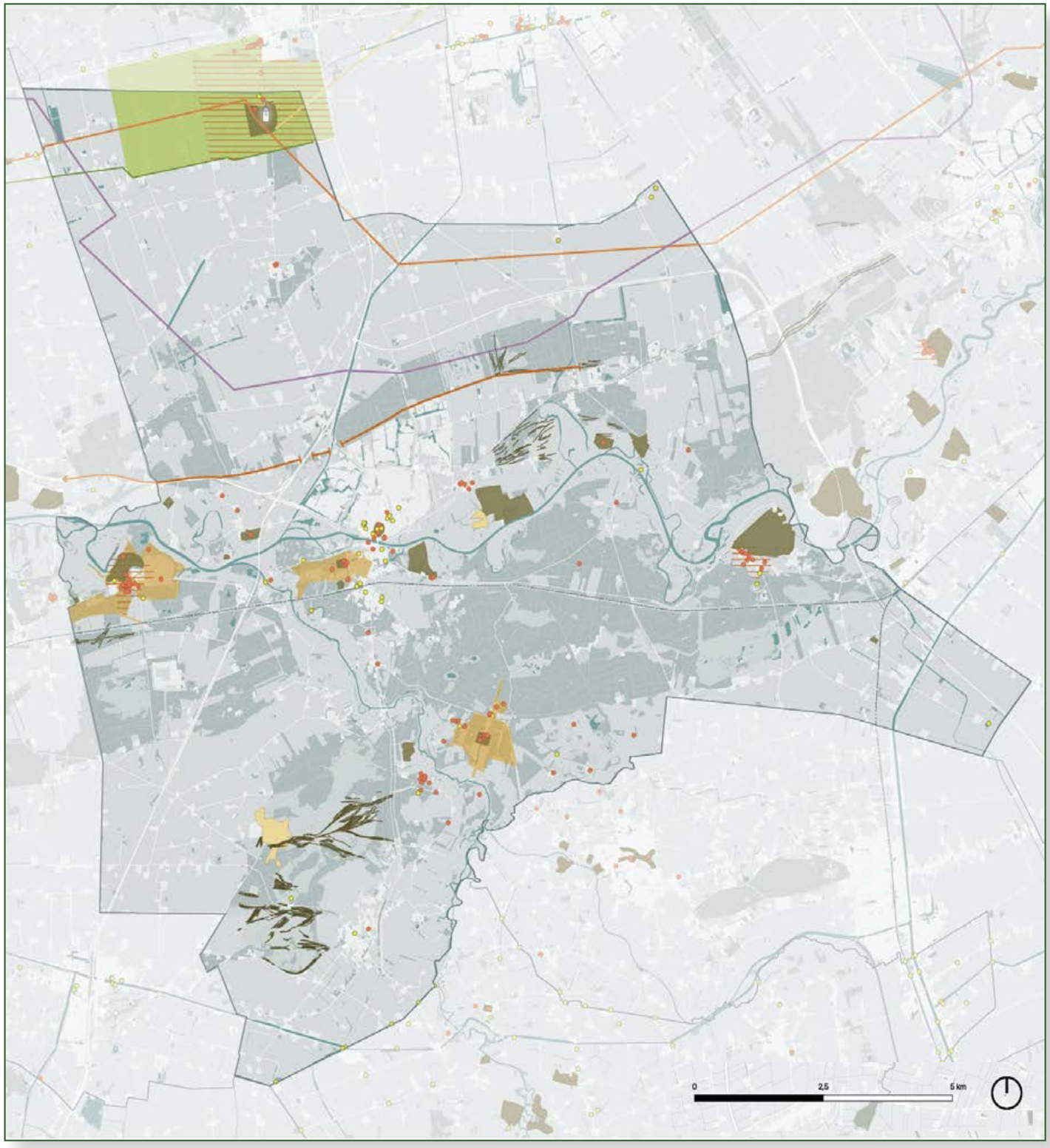
Opgaven uit beleid

- Behoud van de landschappelijke kwaliteiten bij transities
- Tegengaan van verrommeling (leegstand, ongewenste ontwikkelingen)

Cultuurlandschap
- kleinschalige, fijnmazige ontwikkelingen passend bij kwaliteit
- behoud door ontwikkeling (VAB, rood voor rood)

Ontginningenlandschap
- Ontwikkelruimte voor landbouw en recreatieterreinen
- Landbouw: sluiten van kringlopen, verbeteren van de bodem- en waterbalans en terugbrengen van emissies
- Integrale landgoedontwikkeling met sluitende verdienmodellen

Cultuurhistorie en archeologie 1/2

Het gebied herbergt een rijke schat aan cultuurhistorische elementen, die elk hun eigen verhaal vertellen over het verleden van de plek.
Zo zijn er diverse archeologisch waardevolle gebieden, waar sporen van vroegere bewoning en landgebruik nog steeds zichtbaar zijn (karresporen en kenmerkende percelering). Daarnaast telt het gebied verschillende rijksmonumenten, variërend van historische boerderijen en landhuizen tot kerken en molens, die een belangrijk aandeel hebben in het behoud van de lokale identiteit.

Cultuurhistorische elementen

- Archeologisch waardevolle gebieden
- Rijksmonumentale gebieden
- Beschermde stads- en Dorpsgezichten
- Rijksmonument
- Gemeentelijk monument

Cultuurhistorische verdedigingswerken

- Linie van Eems (herkenbaar)
- Leidijk (vermoedelijke locatie)
- Retranchement (vermoedelijke locatie)
- Ommerschans

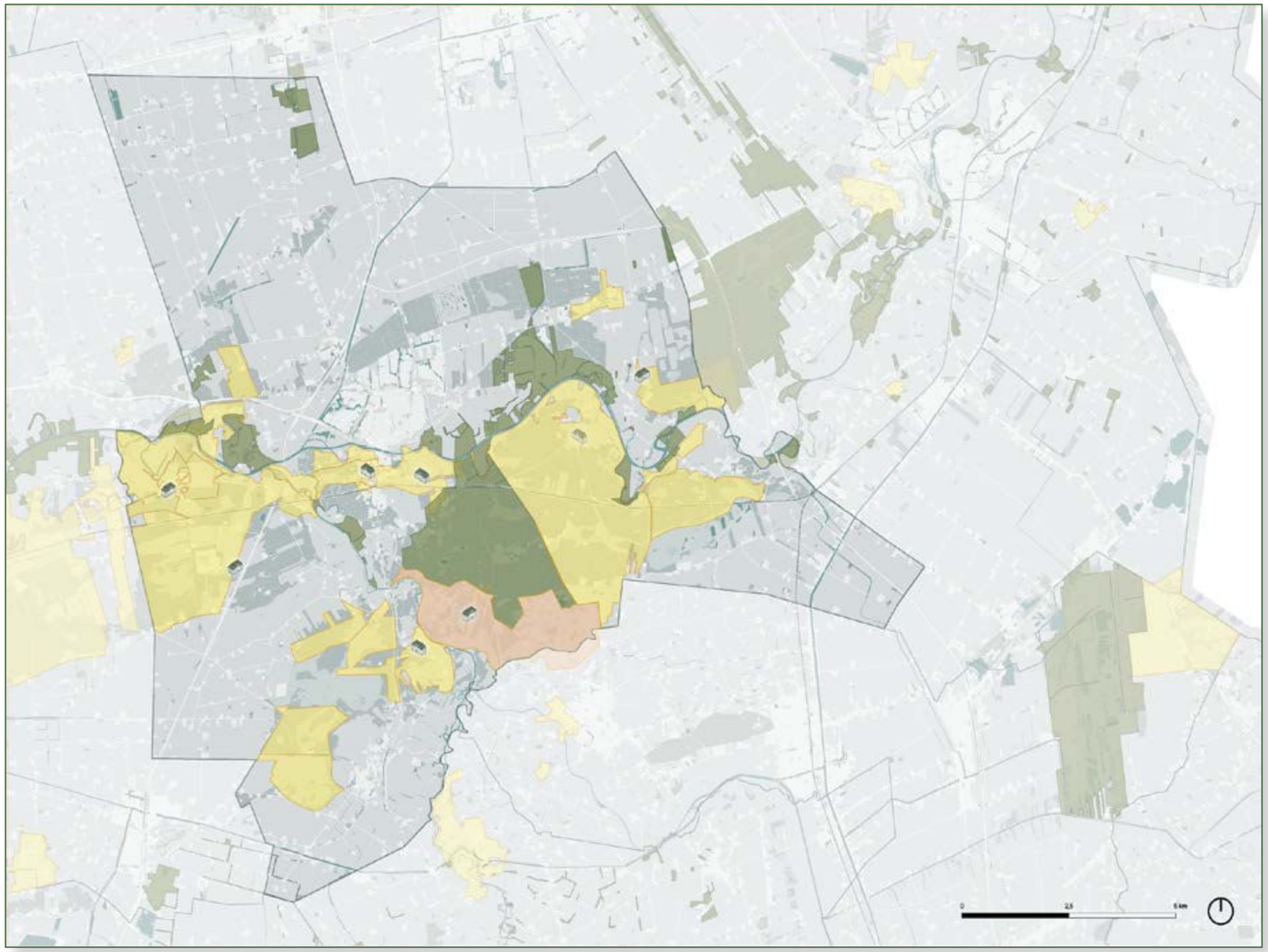
Cultuurhistorische landbouw

- Koloniedijk (kade aangelegd voor turfwinning)
- Karresporen
- Raatakkers
- Kenmerkende percelering Ommerschans

Cultuurhistorische wegen

- Hessenweg (oude handelsroute)

Cultuurhistorie en archeologie 2/2

Legenda

Groot grondbezitters

- Landgoederen
- Staatsbosbeheer
- Natuurmonumenten (landgoed Eerde)

- Aanwezig landhuis
- Verdwenen landhuis

Huidige situatie

- Het gebied kent een rijke cultuurhistorie met landgoederen, historische relicten en gebouwen.
- Er is nog steeds veel groot grond bezit, dit is goed te zien in de kaart op deze pagina.
- Landgoederen zijn voornamelijk rondom de Vecht en Regge gevestigd. Daarnaast zijn er een aantal historische gebouwen zoals de Ommerschans
- De cultuurhistorische elementen zijn een belangrijk onderdeel van de recreatieve sector. Veel landgoederen en historische gebouwen/ plekken zijn openbaar toegankelijk
- De cultuurhistorie is sterk gerelateerd aan het landschap. Veel cultuurhistorische elementen zijn gevestigd op plekken die logisch zijn verbonden aan het landschap

Trends en ontwikkelingen

- De landgoederen vormen een stabiele factor in het gebied. Ze hebben een rijke historie en traditiegetrouw zijn veel landgoederen bezig met het behoud van het landgoed en het overdragen aan de volgende generaties.
- Landgoederen zetten in op het herstel van landschapselementen en biodiversiteit. Ook wordt er gewerkt aan herstel van de boshabitats en het verwijderen van exoten.
- Er wordt gezocht naar manieren om toekomstbestendig te blijven; o.a. door het opstellen van een ‘vitaal landgoedplan’
- Investeringen en uitbreidingen van recreatiemogelijkheden

Opgaven uit beleid

Vanuit beleid zijn er grofweg drie opgaven voor het cultuurhistorische erfgoed binnen de gemeente Ommen geformuleerd:

Behouden van erfgoed

- Beschermen en zorgvuldig beheren

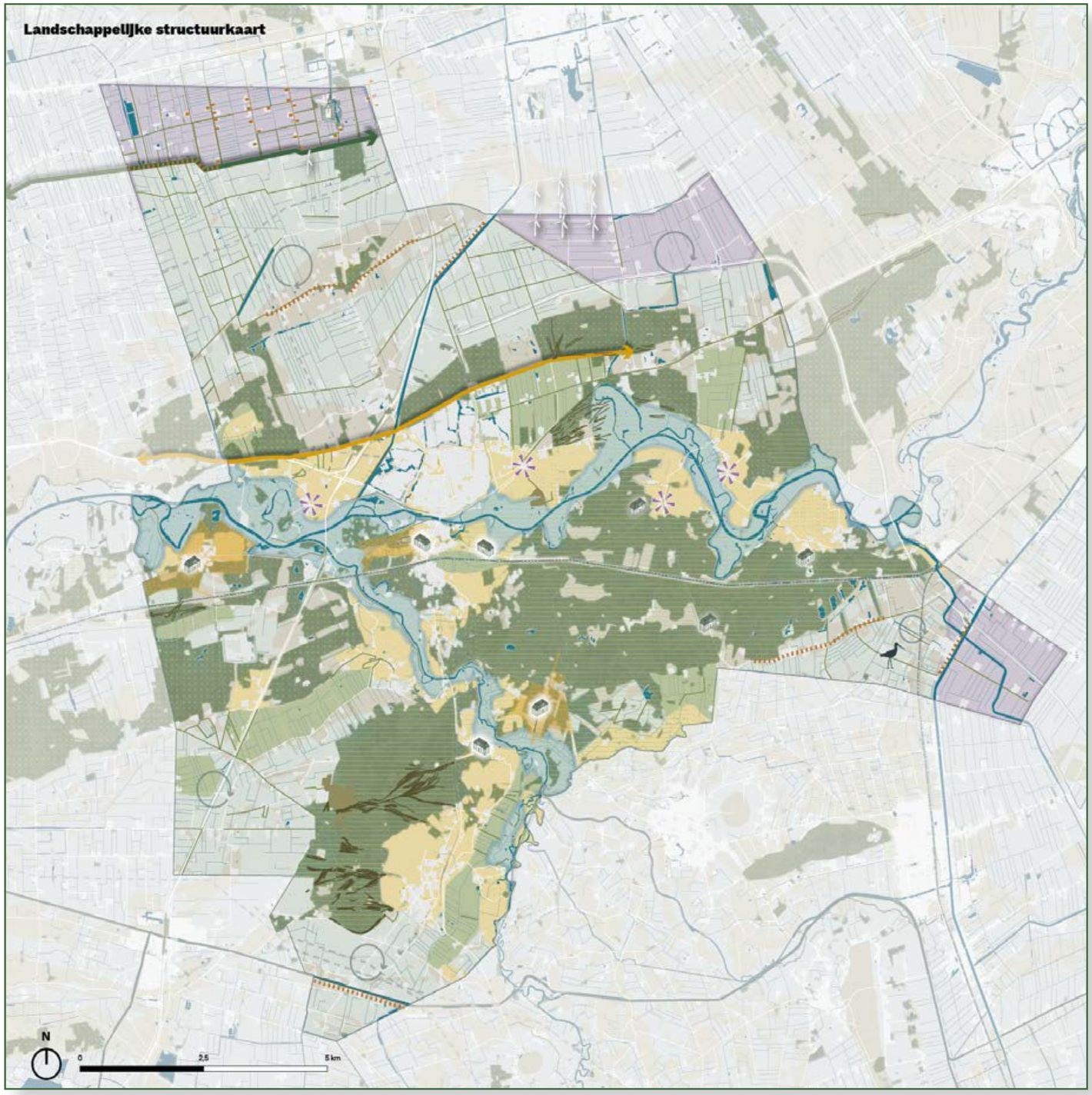
Ontwikkelen

- Het zichtbaar maken van erfgoed door het integraal mee te wegen en als inspiratiebron te gebruiken bij ontwikkelingen in de omgeving of door ontwikkeling van het erfgoed zelf

Beleven

- Erfgoed in het gebruik en in de beleving als waardevol en gewaardeerd deel van de samenleving

Landschapsstructuurkaart

De landschapsstructuurkaart biedt een overzicht van de kenmerkende landschappelijke, natuurlijke, cultuurhistorische en infrastructurele structuren in het landelijk gebied van Ommen. De basis wordt gevormd door de verschillende landschapstypen, onderverdeeld in het cultuurlandschap en ontginningenlandschap.

Door de historische laag te combineren met de natuurlijke structuur, ontstaat een duidelijk beeld van hoe het landschap zich door de tijd heen heeft ontwikkeld. Deze kaart biedt ook een waardevolle houvast voor toekomstige ruimtelijke keuzes, waarbij historische en culturele aspecten niet op zichzelf staan.

Structuur elementen

Cultuurlandschap
- Vecht- en Reggedal
- Kampen- en essenlandschap
- Maten en vlierenlandschap

Ontginningenlandschap
- Stuwwal (Mozaïek: bos, heide)
- Dekzand (Mozaïek: bos, heide, open welden en akkers) <1850
- Jong ontginningslandschap
- Veenontginningslandschap

Landschappelijke elementen
- Water
- Bos
- Heide
- Dijk
- Singels , bomenrijen en houtwallen
- Watergangen

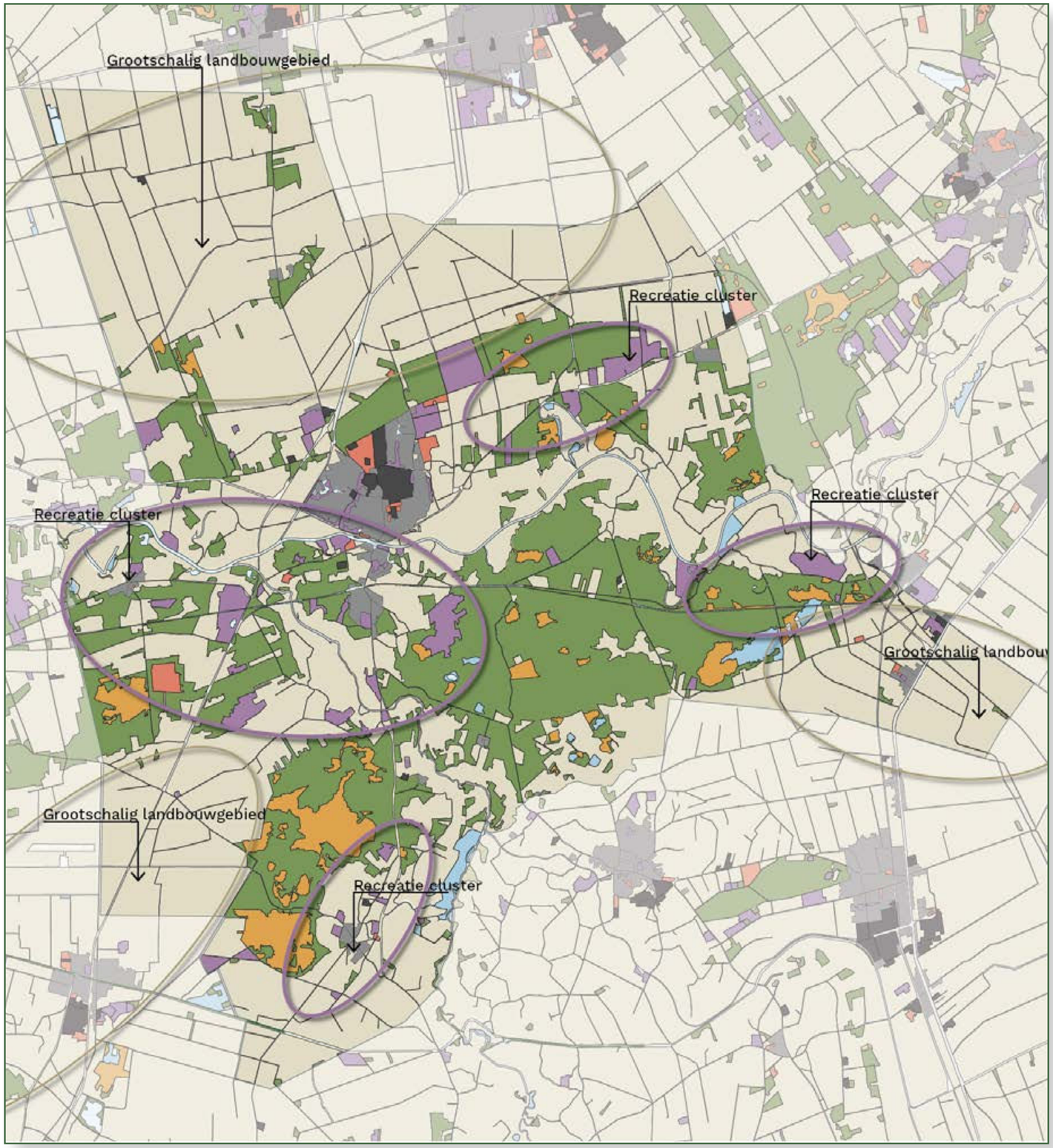
Infrastructurele elementen
- Wegen
- Spoorlijn
- Windmolens/park
- Hoogspanningslijnen

Natuurwaarden
- Natura 2000 gebied
- Natuur Netwerk Nederland (NNN)
- Leefgebied weidevogels

Cultuurhistorische elementen
- Archeologisch waardevolle gebieden (oude essen)
- Raatakkers
- Rijksmonumentale landgoederen
- Lintbebouwing
- Erfcluster (op es)
- Koloniedijk (kade aangelegd voor turfwinning)
- Hessenweg (oude handelsroute)
- Kenmerkende structuur Ommerschans
- Ommerschans
- Landgoederen en buitenplaatsen
- Karresporen
- Kenmerkend open landschap

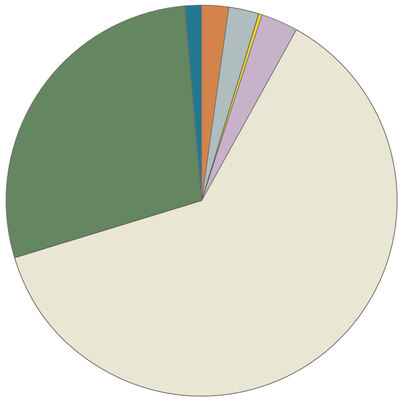
Plattelandseconomie

Algemeen

De plattelandseconomie van Ommen wordt gedragen door twee sterke sectoren: recreatie & toerisme en landbouw. Deze sectoren vormen niet alleen de economische ruggengraat van het gebied, maar zorgen ook voor aanzienlijke werkgelegenheid en stimuleren daarmee de lokale bedrijvigheid en welvaart. De recreatie & toerismesector profiteert volop van de unieke combinatie van natuur, cultuurhistorie en de rivieren de Vecht en de Regge.

Oppervlaktegebruik in %

Semi-bebouwd	0,4%
Binnenwater	1,2%
Wegen/verkeer	2,4%
Bebouwd	2,4%
Recreatie	3,0%
Natuur	28,3%
Landbouw	62,3%

Bebouwd

Wonen	68,3%
Bedrijven	20,5%
Overig	11,2%

Recreatie

Recreatie	71,5%
Sport	20,8%
Overig	7,7%

Natuur

Bos	85,0%
Open natuur	12,0%
Natte natuur	3,0%

Thema:

Plattelandseconomie

Recreatie

Recreatie en toerisme

Er is 401 ha verblijfsrecreatief terrein in de gemeente Ommen

> 700.000 bezoekers in 2019

> 1.000.000 bezoekers in 2023

50.000 slaapplaatsen t.b.v. recreatie

1180 inwoners (6%) wonen op een vakantiepark

€2.500.000,- uitgaven aan dagelijkse producten

€2.300.000,- uitgaven aan niet-dagelijkse producten

Bedrijven in gemeente Ommen

Totaal aantal bedrijven		**2220**	**100%**
	Landbouw, bosbouw en visserij	350	15,8%
	Nijverheid en energie	265	11,9%
	Handel en horeca	455	20,5%
	Vervoer, informatie en communicatie	90	4,2%
	Financiële diensten, onroerend goed	150	6,8%
	Zakelijke dienstverlening	380	17,2%
	Overheid, onderwijs en zorg	340	15,3%
	Cultuur, recreatie, overige diensten	185	8,3%

Huidige situatie

- De sector handel en horeca zorgt samen met cultuur, recreatie en overige diensten voor het grootste deel van de bedrijven in het gebied.
- Verblijfsrecreatie is met meer dan 1.000.000 bezoekers per jaar substantieel (Bron: Koninklijke Horeca Nederland).

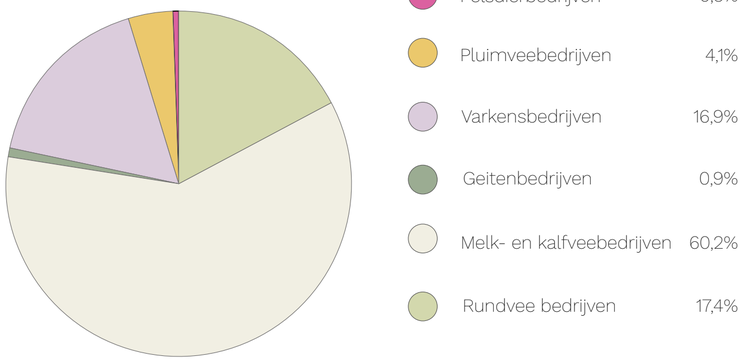
Trends en ontwikkelingen

- De gemeente Ommen typeert zich als een gemeente met een groeiende welvaart (mede door de toerisme sector).
- Verwachting is dat het aantal toeristen verder zal groeien
- Er vindt een verschuiving plaats naar meer luxe kampeerterreinen en overnachtingsplekken.

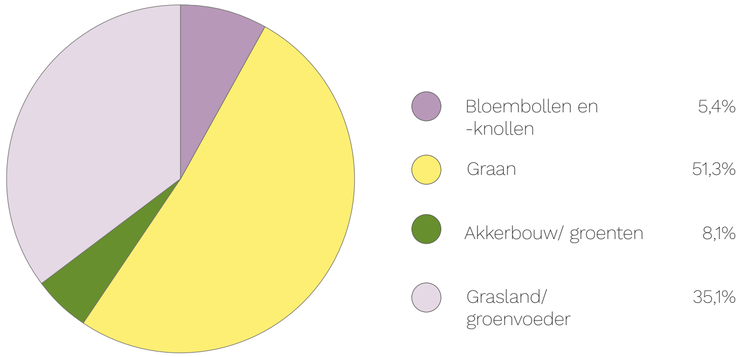
Opgaven uit beleid

- Inzetten op natuurgerichte recreatie; meer een wandel- en fietsgemeente.
- Vitale vakantieparken - opknappen en toekomstbestendig maken van vakantieparken.
- Inzet op camperplaatsen t.b.v. seizoensverlenging. Bedoeld om een stabieler, jaarrond inkomen en werkgelegenheid te kunnen genereren. Daarnaast helpt het ook om de recreatiedruk meer te spreiden over het jaar.
- Verkeersdruk op lokale en regionale wegen.
- De opgave is het gebied aantrekkelijk te houden voor toeristen zonder dat dit ten koste gaat van de leefbaarheid en het (landschappelijke) karakter.

Type bedrijven veehouderij

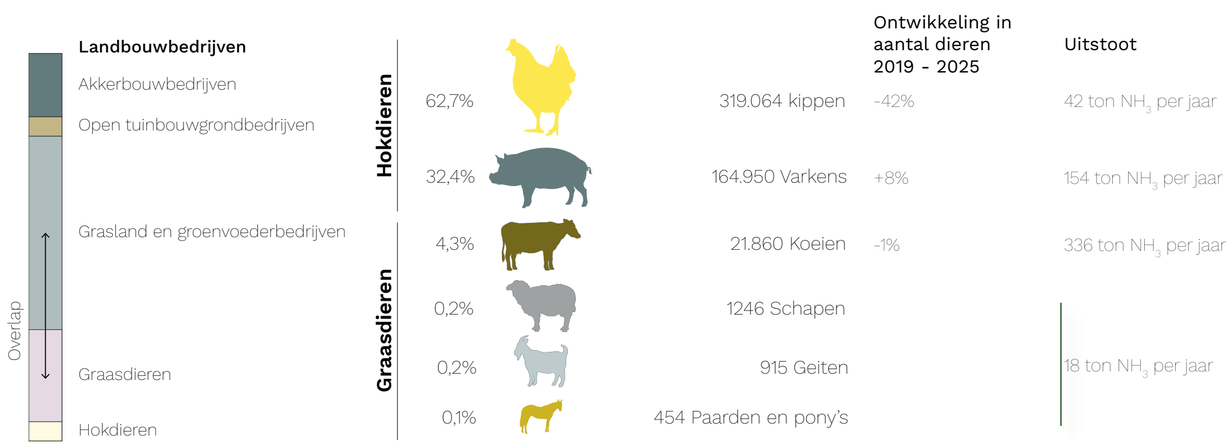

Grondgebruik landbouw

Stikstof uitstoot binnen de gemeente

652 ton stikstof in 2023	**-9%** ten opzichte van 2019	**89%** uit de landbouw	**10e** van 25 in uitstoot

Huidige situatie

- Het grootste gedeelte van de veehouderij bestaat uit melk- en kalfveebedrijven.
- Dit wordt gevolgd door rundveebedrijven en varkensbedrijven.
- De gemeente Ommen heeft een actieve en betrokken landbouwsector. De grootschalige landbouwbedrijven concentreren zich in het noordelijk, oostelijk en westelijk deel van de gemeente, in het ontginningenlandschap.

Trends en ontwikkelingen

- Schaalvergroting van de landbouw
- Bredere verdienmodellen met o.a. nevenactiviteiten in de zorg, woningbouw, ruimteverhuur of recreatie.
- Er is een groeiende interesse in lokaal en/of duurzaam voedsel bij een deel van de consumenten.
- Omschakeling veeteelt naar akkerbouw. Dat zie je terug in de afname van grasland (-3%) tussen 2019 en 2025 en de toename van akkerbouw (+7%) en bloembollen (+60%).

Opgaven uit beleid

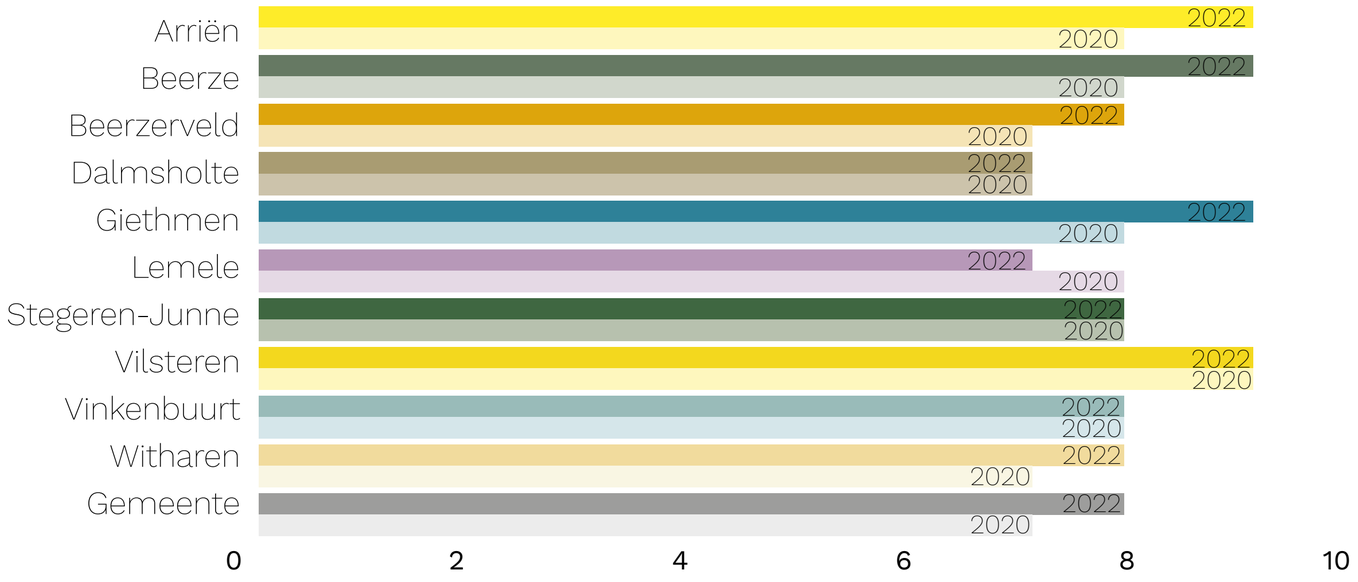
- Extensivering van de landbouw.
- Transformatie van erven en vrijkomende agrarische bebouwing; aansluiting bij het huidige landschap.
- Vermindering stikstofuitstoot door agrarische bedrijven rondom N2000 gebied. 89% van de totale stikstofuitstoot komt binnen de gemeente van de landbouw, waarin rundvee en varkens het meeste ammoniak uitstoten.

Thema:

Leefbaarheid

Welvaart en inkomen

Leefbaarometer score

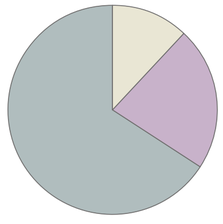

Ommen	Nederland	
74%	71%	Arbeidsparticipatie
3,9%	6,3%	Huishoudens onder of rond sociaal minimum
9,3%	10,7%	Jongeren met jeugdzorg

Gestandaardiseerd inkomen (x1000)

Sociale zekerheid (Uitkeringsontvangers tot de AOW-leeftijd)

1080 uitkeringsontvangers totaal	*100,0%*
Arbeidsongeschikt	65,7%
Werkloos	22,2%
Bijstand tot de AOW-leeftijd	12,1%

Huidige situatie

- Ommen heeft een relatief oude bevolking.
- Op de leefbaarometer scoort de gemeente goed, evenals in de buitengebieden. Het is prettig wonen in de gemeente Ommen.
- De arbeidsparticipatie ligt relatief hoog. De werkgelegenheid is stabiel.
- Het inkomen in Ommen ligt boven het landelijk gemiddelde. De WOZ-waarde is met €319.000,- hoger dan het gemiddelde in Nederland wat duidt op een relatief welvarende bevolking.
- De combinatie van een gezonde economie, lage werkloosheid, relatief hoog inkomen en een actief beleid op het gebied van zorg en ondersteuning draagt bij aan een positieve leefomgeving.

Trends en ontwikkelingen

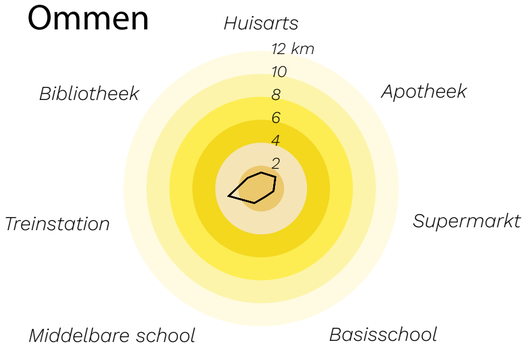
- Hoewel het prettig wonen is in het buitengebied van de gemeente Ommen hebben veel kernen in steeds mindere mate basisvoorzieningen dichtbij huis. Bewoners zijn aangewezen op de plaats Ommen of grotere plaatsen in de buurgemeentes als Hardenberg en Dalfsen.
- Het openbaar vervoer wordt steeds minder in het buitengebied. De auto-afhankelijkheid wordt daarentegen steeds groter door afnemend aantal voorzieningen in het buitengebied.
- De verwachting is dat de vergrijzing door zet. In veel kernen is 50% ouder dan 65 (ter vergelijking: het gemiddelde in Nederland is 21%).
- Jongeren trekken weg naar grotere steden.

Opgaven uit beleid

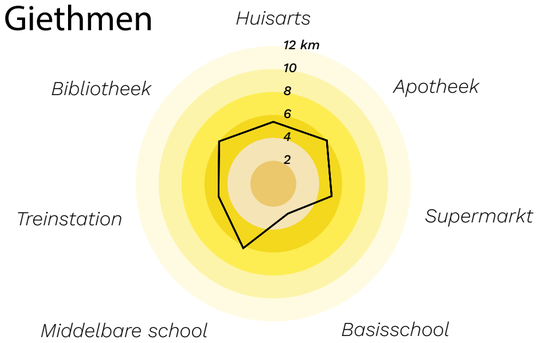
- Voorzieningen in stand houden.
- Klimaatbestendig inrichten van de openbare ruimte; tegengaan van hittestress, droogte en wateroverlast.
- Samenwerking opzoeken om de leefbaarheid in wijken en kernen te verbeteren.

Voorzieningen

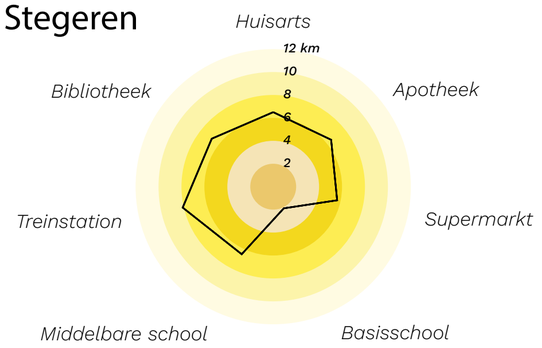
Ommen

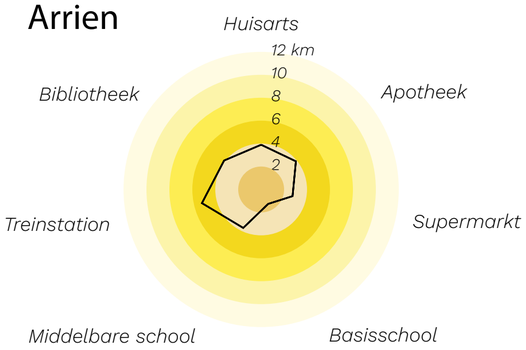
Giethmen

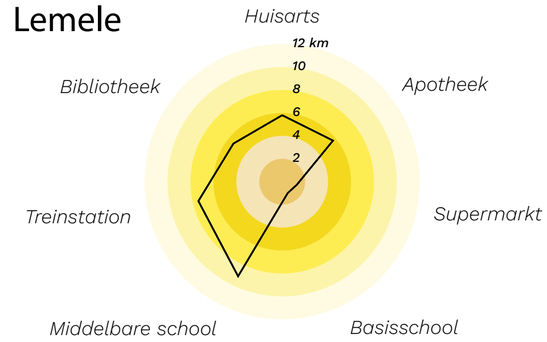
Stegeren

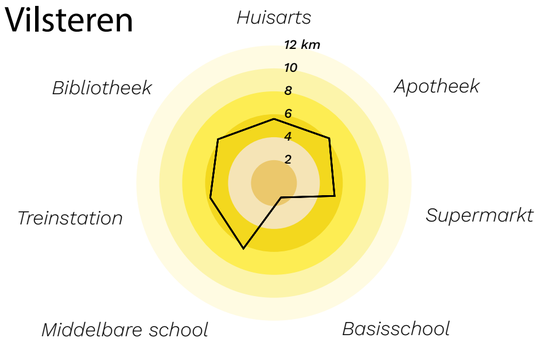
Arrien

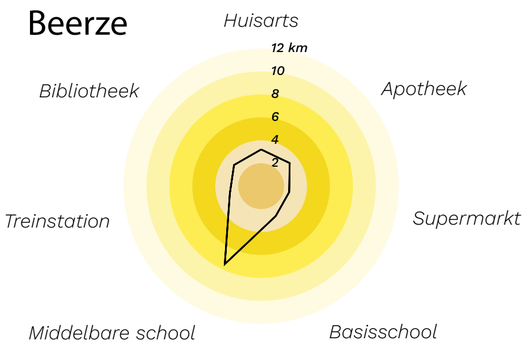
Lemele

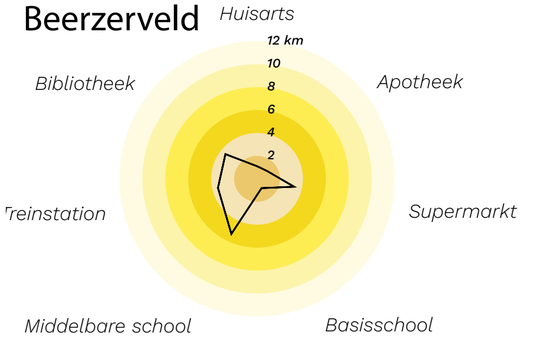
Vilsteren

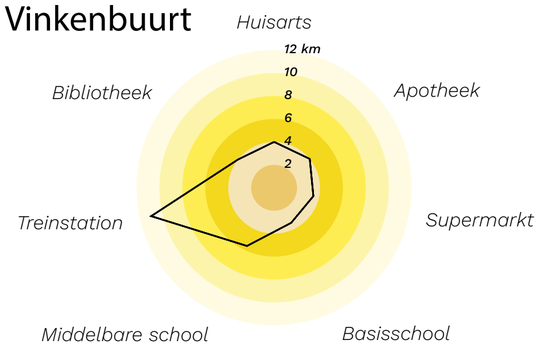
Beerze

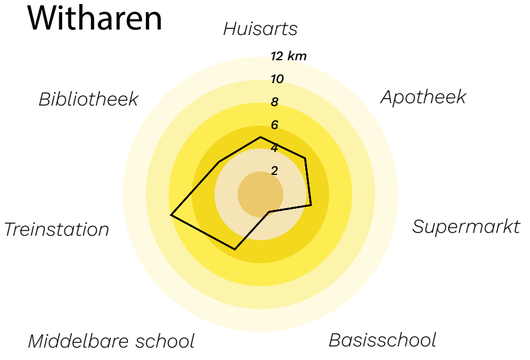
Beerzerveld

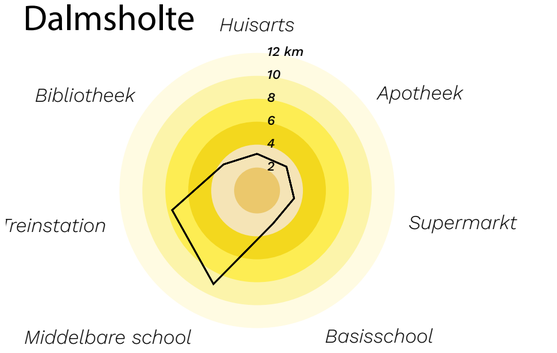
Vinkenbuurt

Witharen

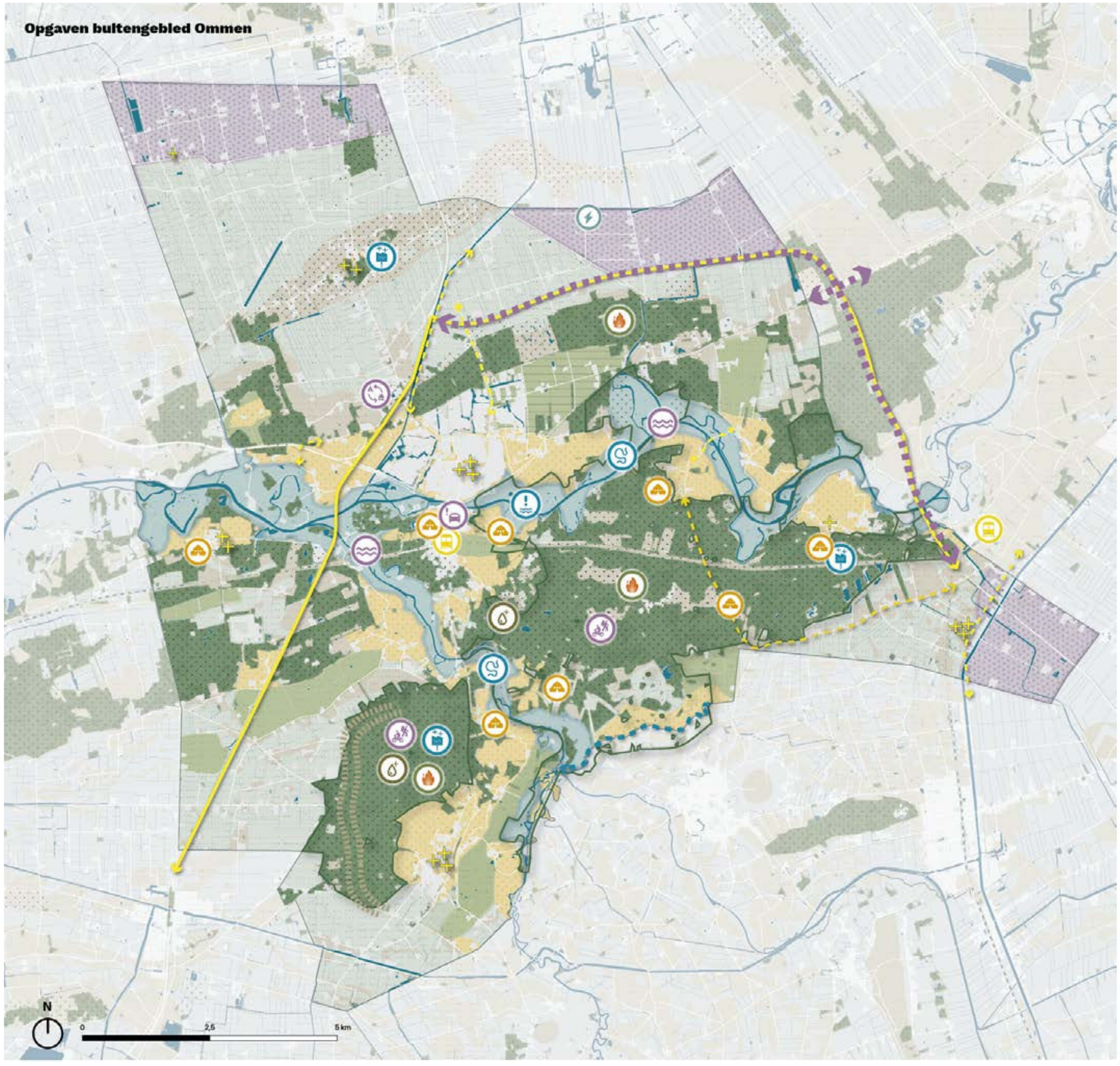

Dalmsholte

In de gemeente Ommen verdwijnen lokale voorzieningen zoals winkels, scholen en zorginstellingen steeds vaker, waardoor de afstand tot voorzieningen geleidelijk toeneemt. Deze ontwikkeling leidt tot een toenemende auto-afhankelijkheid onder inwoners, vooral in de kleinere kernen en het buitengebied. Voor jongeren, ouderen en mensen zonder eigen vervoer kan dit de leefbaarheid onder druk zetten, omdat bereikbaarheid en zelfstandigheid afnemen.

Opgavenkaart

Gebiedsbrede opgaven

- Uitbreiden en revitaliseren van bos en heide (in afstemming met Natura 2000-doelen)
- Verbinden van verschillende typen natuurgebieden
- Behouden / beleefbaar maken erfgoed
- Versterken van leefbaarheid in het buitengebied en de buurtschappen
- Verbeteren en toegankelijk maken van recreatieve routes voor mensen met een beperking
- Ondersteunen van ideeën van de dorpen / kernen zelf (dorpsvisies)
- Versterken van de fietsinfrastructuur tussen de kernen
- Ondersteunen van lokale initiatieven voor het opwekken van duurzame energie
- Bieden van ontwikkelperspectief aan agrariërs (schaalvergroting of nevenfuncties)
- Stimuleren van extensivering en circulaire landbouw
- Verminderen van stikstof uitstoot
- Beperken/verminderen van pesticiden gebruik
- Transformeren van vrijkomende erven en agrarische bebouwing passend bij het gebied
- Inzetten op verlengen van recreatie seizoen
- Vitaliseren van niet-vitale vakantieparken
- Voorkomen ontwikkeling van nieuwe grootschalige verblijfrecreatievoorzieningen

Gebiedsspecifieke opgaven

Opgaven Omgevingsvisie (2021) per landschapstype.

Cultuurlandschap

Vecht- en Reggedal
- Hoogwaterbescherming (Ruimte voor de Vecht)
- Inzetten op kleinschalige en fijnmazige natuur-inclusieve gebiedsontwikkeling, ondersteunt vanuit technologie en te financieren vanuit nieuwe verdienmodellen.

Kampen- en essenlandschap
- Behoud door ontwikkeling
- Recreatief medegebruik en multifunctionele landbouw

Maten en vlierenlandschap

Ontginningenlandschap

Stuwwal en dekzand
- Behoud door versterken van natuurwaarden
- Versterken van de gevarieerde erfgoedwaarden
- Kleinschalige en fijnmazige natuurinclusieve gebiedsontwikkeling
- Recreatief medegebruik en multifunctionele landbouw

Jong ontginningslandschap:
- Gronden blijven primair voor agrarisch gebruik
- Focus op de agrarische productiemogelijkheden en het bieden van ontwikkelruimte aan bestaande agrarische bedrijven.

Veenontginningslandschap
- Gronden blijven primair voor agrarisch gebruik
- Focus op de agrarische productiemogelijkheden en het bieden van ontwikkelruimte aan bestaande agrarische bedrijven.
- Ruimte bieden aan transformatieopgaven voor energie en klimaat.

Bodem

- Vasthouden van water op de essen en kampen
- Minimaliseren van oppervlakte afstroming op de flanken
- Vertragen en verminderen van de afvoer door drainerende elementen in de laagtes te verwijderen
- Voorkomen van veenoxidatie door meer water vast te houden in het grondwater
- Creëren van ruimte voor tijdelijke waterberging en retentie in laaggelegen delen
- Inzetten op het langer vasthouden van water
- Minimaliseren van oppervlakkige afstroming op de rand van de stuwwal

Water

- Hermeanderen van de Vecht en Regge
- Vinden van de balans tussen grondwateronttrekkingen en aanvulling van grondwater
- Verbeteren van de waterkwaliteit
- Herstellen watervoerende functie van beek 'de Bevert'

Natuur

- Zoeken naar balans natuur doelen N2000 en andere functies en ontwikkelingen in de omgeving
- Verminderen van risico op bosbrand

Cultuurhistorie

- Ontwikkelen van landgoederen met oog op behoud.

Energie

- Onderzoeken van mogelijkheden voor het opwekken van windenergie

Leefbaarheid

- Ontwikkelen van station tot een OV-HUB
- Ontwikkelen van passende woningbouw bij de kernen
  - + <10
  - ++ 11-40
  - +++ >40
- Stimuleren gebruik van de rondweg
- Verbeteren van verkeersveiligheid en toegankelijkheid voor fietser, auto en agrarisch verkeer

Recreatie en toerisme

- Beperken en voorkomen van recreatiedruk in natuurgebieden
- Stimuleren van watergebonden recreatie
- Sturen van groeiend toeristisch verkeer
- Verminderen overlast van toeristisch verkeer in centrum Ommen
- Transformatie niet vitale vakantieparken naar wonen

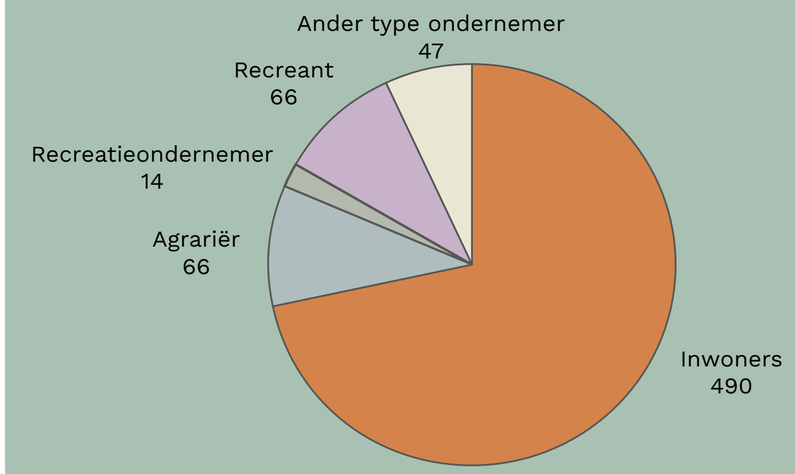
De benoemde opgaven komen uit:
- NOVEX programma Regionale Sponsstrategie (feb. 2024)
- Omgevingsvisie Gemeente Ommen (dec. 2021)
- Werksessie met ambtelijke werkgroep (mrt. 2026)
- Vecht- en Beneden-Reggegebied Natura-2000 (mrt. 2026)

land ID

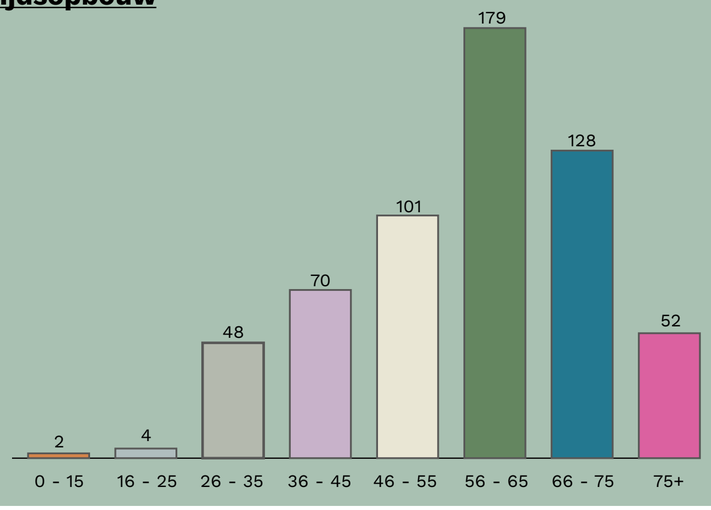
Datum: juli 2026

Participatie - Enquête, inloopbijeenkomst en interviews

Type respondenten

Leeftijdsopbouw

De inwoners in het gebied zijn op een aantal manieren betrokken bij het tot stand komen van de ontwikkelperspectieven landelijk gebied. Er is een gemeente brede enquête uitgezet, waarvoor in een huis-aan-huis brief aandacht is gevraagd. Er zijn daarnaast interviews gehouden met verschillende typen ondernemers in het gebied (van agrariërs tot recreatieondernemers). Een openbare inloopbijeenkomst was toegankelijk voor iedereen in de gemeente. In de volgende pagina's zijn de resultaten verzameld op de volgende vier thema's: 'Natuur en water', 'Landschap en cultuurhistorie', 'Plattelandseconomie' en 'Wonen en Leefbaarheid'. Hieronder is algemene informatie te lezen over de enquête en de inloopbijeenkomst. Gedetailleerde uitkomsten van de enquête zijn te vinden in bijlage 1. Gedetailleerde uitkomsten van de inloopbijeenkomst zijn te vinden in bijlage 2.

Enquête

Als oproep voor de enquête zijn 4534 huis-aan-huis brieven verstuurd in het landelijk gebied van de gemeente Ommen. Daarnaast is er aandacht voor gevraagd in de lokale krant en op de sociale media van de gemeente. De enquête stond online van 9 mei t/m 20 mei 2026. Het totale aantal respondenten kwam uit op 584.

Onder de verschillende typen respondenten zijn de meesten inwoners (490 oftewel +/- 85%), gevolgd door agrariërs (66 oftewel +/- 10%) en recreanten (66 oftewel +/- 10%). Daarnaast waren er recreatieondernemers en ander type ondernemers.

Er is een redelijke verdeling tussen de respondenten uit het ontginningenlandschap en uit het cultuurlandschap (zie p.14 voor de landschapstypen). Hiervan komt het overgrote deel uit het buitengebied en minder dan een kwart uit een (dorps)kern.

In de leeftijdsopbouw is te zien dat de leeftijd van 55 en daarboven iets minder dan de helft van de respondenten vertegenwoordigd.

Op de volgende pagina's wordt ingegaan op de resultaten uit de enquête per thema: Natuur en water, Landschap en cultuurhistorie, Plattelandseconomie en Leefbaarheid.

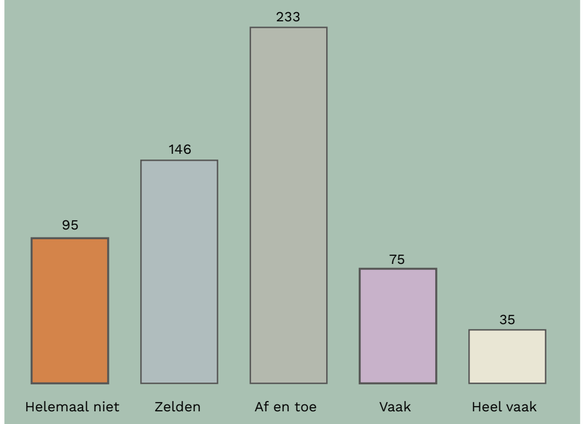
Inloopbijeenkomst

De eerste inloopavond op 16 juni 2026 werd bezocht door ongeveer 100 inwoners. Bezoekers konden gedurende de avond vrij in- en uitlopen. Het doel van de avond was om de bewoners te informeren over de analyse tot nu toe en over de resultaten van de enquête. Daarnaast werd de kennis en ervaring van inwoners benut als waardevolle input voor het vervolgproces. Er werden aanvullende vragen gesteld en er was ruimte voor opmerkingen en gesprekken met ambtenaren over wensen, ideeën en zorgen.

De ruimte was ingericht met een centrale entree, waar informatie over het proces werd gegeven en waar de kaart hing waarop bezoekers hun woonlocatie konden aangeven. Ieder thema had een eigen hoek in de zaal, waar de resultaten van de enquête werden gepresenteerd. Daarnaast was de opgavekaart te zien met aanvullende vragen. Bij ieder thema was ruimte voor gesprek en het delen van opmerkingen. Van de inloopavond is een uitgebreid verslag gemaakt, daar zijn de resultaten in te zien. Hieronder zijn per thema de resultaten van de enquête en de inloopavond globaal opgesomd.

Participatie - Natuur en water

“Ervaart u overlast door droogte in uw directe leefomgeving?”

“Ervaart u wateroverlast door overstroming of piekbuien in uw directe omgeving?”

Enquête en inloopbijeenkomst
Op het thema natuur en water zijn een aantal vragen gesteld in de enquête wat betreft de inrichting van het landschap, natuur verbinden, wateroverlast en droogte.

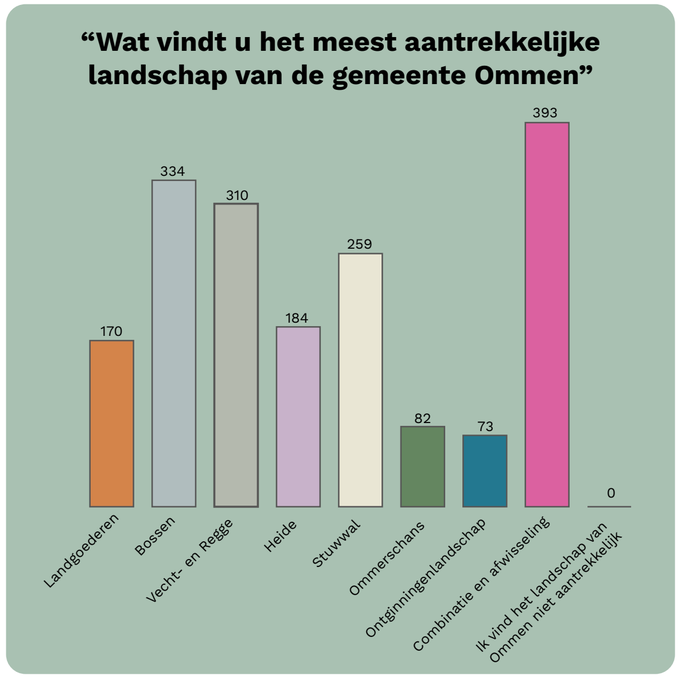
Natuurgebieden kunnen op verschillende manieren ecologisch worden verbonden. In de enquête is de vraag gesteld of hierin de voorkeur uitgaat naar een fijnmazige structuur of een robuuste structuur. Een fijnmazige structuur houdt in dat er meer kleinere ecologisch waardevolle gebiedjes worden gebruikt als ‘ecologische stapstenen’. Bij een robuuste structuur wordt er een enkele grotere zone gecreëerd die dient als robuuste verbinding tussen natuurgebieden. Ruim de helft van de respondenten geeft de voorkeur aan een fijnmazige structuur (298 oftewel +/- 50% tegenover een kwart die de voorkeur geeft aan een robuuste structuur (155 oftewel +/- 25%). Tijdens de inloopbijeenkomst kwam naar voren dat er kansen worden gezien voor méér landschapselementen zoals houtwallen, hagen en poelen. Daar tegenover staat dat dat ook weerstand oproept: nieuwe beplanting wordt vaak niet onderhouden en levert schaduwschade en onkruid op voor aangrenzende landbouw. Hierbij wordt kwaliteit boven kwantiteit gezien. Tijdens de inloopbijeenkomst wordt meegegeven dat bestaand groen beter kan worden onderhouden boven nieuw toevoegen.

In de enquête zijn 2 vragen gesteld over droogte- en wateroverlast. Een groot aantal respondenten ervaren af en toe droogte (233 oftewel +/- 40%). Ongeveer evenveel respondenten ervaren zelden tot nooit droogte (241 oftewel +/- 40%). Een vijfde van de respondenten ervaren vaak tot heel vaak droogte (110 oftewel +/- 20%). Dit sluit aan met wat er opgehaald is op de inloopbijeenkomst. Wateroverlast wordt beperkt en lokaal ervaren (bij de Vecht bij Junne en in de uiterwaarden), droogte wordt daarentegen iets vaker ervaren.

Tijdens de inloopbijeenkomst werden wel zorgen geuit door agrariërs over de impact van drinkwaterwinning tijdens droge periodes. Met name over de eventuele toename van de winning in de toekomst in combinatie met beregeningsverboden voor agrariërs. Tegelijkertijd zijn er zorgen over de impact van de sponsstrategie en dan met name het langer vasthouden van water en de verhoging van het peil i.r.t. het agrarisch grondgebruik.

Driekwart van de respondenten ervaren geen wateroverlast door overstroming of piekbuien (439 oftewel +/- 75%). Heel weinig respondenten ervaren dit vaak tot heel vaak (23 oftewel +/- 5%). De overigen ervaren het af en toe (122 oftewel +/- 20%).

Participatie - Landschap en cultuurhistorie

Enquête en inloopbijeenkomst
Op het thema landschap en cultuurhistorie zijn er twee vragen gesteld in de enquête. Hierin is ingegaan op de aantrekkelijkheid van de diverse landschappen in de gemeente Ommen. Daarnaast is ingegaan op de rijke diversiteit aan landgoederen en hoe deze toekomstbestendig te maken en houden.

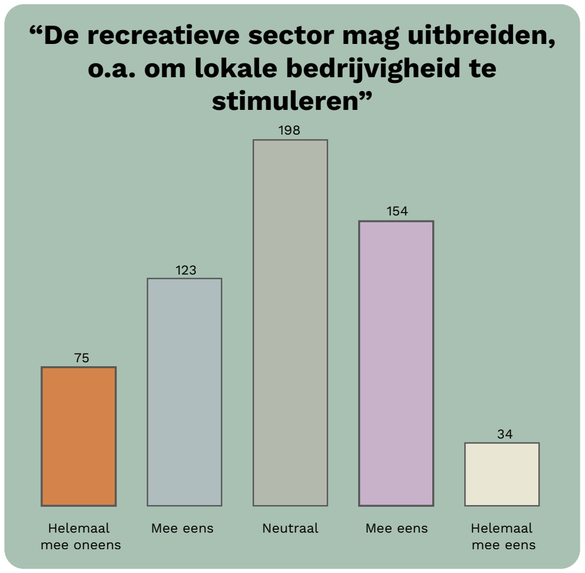
De respondenten konden meerdere keuzes aanvinken. Het grootste deel vindt de combinatie en afwisseling het meest aantrekkelijk (393 oftewel +/- 70%). De landschappen die er daarnaast uitspringen zijn de bossen (334 oftewel +/- 60%), het Vecht- en Reggelandschap (310 oftewel +/- 50%) en de stuwwal (259 oftewel +/- 45%). De heide en de landgoederen scoren beide goed (respectievelijk 184 en 170, oftewel beide +/- 30%). De Ommerschans en het ontginningenlandschap werden het minst aantal keer als aantrekkelijk ervaren door de respondenten (respectievelijk 82 en 73 oftewel +/- 15%). Dit sluit aan bij de input die werd gedeeld op de inloopbijeenkomst dat de afwisseling van open en gesloten gebieden als bijzonder wordt ervaren.

Verborgen parels volgens deelnemers aan de inloopavond zijn o.a.: Ommerschans, essenlandschap in de dorpen, oude Vechtoevers, boerderijen met cultuurhistorische waarden (o.a. Archem), landgoed Eerde.
Er is daarnaast een duidelijke wens om het buitengebied te bewaren zoals het is: niet volbouwen, geen museumdorp maar wel de cultuurlandschappen intact houden.

In de enquête is ingegaan op de invulling van de landgoederen en hoe deze toekomstbestendig te houden. Om landgoederen toekomstbestendig te houden kan je bijvoorbeeld meer mogelijkheden geven aan ontwikkelingen op het landgoed. Het grootste deel van de respondenten is het hiermee eens of helemaal mee eens (244 oftewel +/- 40%). Een kwart is het daar juist mee oneens of helemaal mee oneens (167 oftewel +/- 30%). De overige respondenten hebben aangegeven hier neutraal in te staan (173 oftewel +/- 30%). Deze uitkomst sluit aan bij wat er op de inloopbijeenkomst is opgehaald: landgoederen mogen wat de deelnemers betreft meer ruimte krijgen voor functies als woningbouw en recreatie om ze toekomstbestendig te houden.

Wat je ziet bij het meer ruimte geven aan opgaande beplanting in het open agrarische landschap is dat het merendeel het hier mee eens of helemaal mee eens is (348 oftewel +/- 60%). Een relatief kleine groep is het hier mee oneens of helemaal mee oneens (117 oftewel +/- 20%).

Participatie - Plattelandseconomie

Enquête en inloopbijeenkomst
Op het thema plattelandseconomie is er ingegaan op de recreatieve sector en de agrarische sector. Respondenten die hebben aangegeven ondernemer te zijn in het gebied hebben de vraag gekregen of het prettig ondernemen is in het landelijk gebied van Ommen.

De meningen over uitbreiding van de recreatieve sector zijn verdeeld. Het grootste deel van de respondenten (198 oftewel +/- 35%) staat neutraal tegenover deze stelling. Ongeveer evenveel respondenten zijn het ermee oneens en helemaal oneens als mee eens en helemaal mee eens (respectievelijk 188 oftewel +/- 35% en 198 oftewel +/- 32%).

120 respondenten hebben de vraag ingevuld over prettig ondernemen in het landelijk gebied van Ommen. Hier is er duidelijke steun voor de stelling: 63 oftewel +/- 50% van de respondenten vindt het prettig om te ondernemen in het landelijk gebied van Ommen. Slechts +/- 2% is het er mee oneens, en +/- 35% staat neutraal. Op de inloopbijeenkomst kwam naar voren dat gewenste bedrijvigheid volgens bewoners met name biologische landbouw, duurzame landbouw, agrarische bedrijven met nevenfuncties en kleinschalige recreatie is.

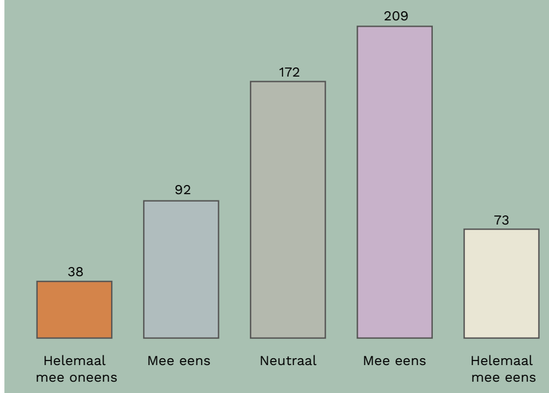
De respondenten konden meerdere opties aanvinken bij de vraag over ruimte geven aan boeren om toekomstbestendig te blijven. Het onderhouden van landschapselementen (368 oftewel +/- 65%) springt eruit als de meest gekozen optie. Ook het bergen van water (229 oftewel +/- 40%) en omschakelen naar andere typen landbouw (221 oftewel +/- 40%) scoren hoog. Intensivering van productie (176 oftewel +/- 30%) en extensivering van productie (168 oftewel +/- 30%) worden iets minder vaak genoemd. Een kleine groep (60 oftewel +/- 10%) weet het niet. Op de inloopbijeenkomst kwam met name naar voren dat bewoners vinden dat boeren een eerlijk verdienmodel moeten kunnen realiseren, ook jonge agrariërs verdienen een toekomstperspectief. Daarnaast ervaren agrariërs en andere ondernemers in of aan de rand van een Natura-2000 gebied veel beperkingen in hun ontwikkeling, ook als die past bij het gewenste beeld van bijvoorbeeld biologische veehouderij of verduurzaming van toeristische bedrijven. Daarentegen zijn niet-gewenste bedrijvigheid volgens bewoners grootschalig toerisme, industrie, luxe hotels/wellness/dagattracties, grondopkoop die leidt tot het verdwijnen van agrarische grond en bedrijvigheid.

Bij de vraag over een nieuwe invulling van een vrijkomend agrarisch erf konden respondenten eveneens meerdere antwoorden geven. Wonen (423 oftewel +/- 70%) is veruit de meest gewenste bestemming voor vrijkomende agrarische bebouwing. Andere kleinschalige bedrijvigheid (329 oftewel +/- 55%) en zorg (193 oftewel +/- 35%) volgen op ruime afstand. Recreatie (134 oftewel +/- 25%) scoort lager, en slechts een kleine groep (54 oftewel +/- 10%) vindt dat er niets hoeft te veranderen.

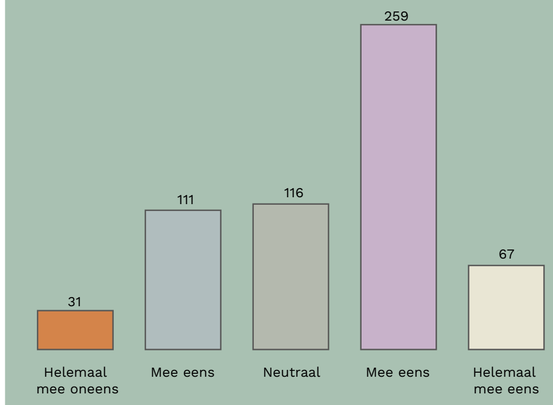
Op de inloopbijeenkomst wordt de oproep gedaan om besluitvaardig te zijn: geef richting en houd daar ook aan vast, met minder traagheid in procedures.

Participatie - Wonen en Leefbaarheid

“De positieve gevolgen van toerisme wegen zwaarder dan de negatieve gevolgen”

“Het is comfortabel fietsen in het buitengebied van Ommen”

Enquête en inloopbijeenkomst
Op het thema leefbaarheid is in de enquête ingegaan op het recreatief gebruik van het landelijk gebied in Ommen en hoe dit wordt ervaren door de inwoners. Daarnaast wordt er ingegaan op woningbouw en voorzieningen. Ook is er gepeild of het comfortabel fietsen is in het buitengebied van Ommen. Zie hiernaast het overzicht van de resultaten op dit thema.

De respondenten zijn overwegend positief over de gevolgen van toerisme. 282 oftewel +/- 50% is het eens of helemaal eens met de stelling. Terwijl een derde hier neutraal tegenover staat (172 oftewel +/- 30%). Een kwart is het helemaal oneens of oneens met de stelling (150 oftewel +/- 25%). Dit sluit aan bij de opgehaalde input van de inloopbijeenkomst waar de positieve gevolgen van toerisme worden gewaardeerd. Reuring, voorzieningen en inkomen zijn positieve gevolgen, maar daar tegenover staat de toenemende parkeerdruk in Ommen, de drukte in Lemele en Giethmen. De uitbreiding van Camping Ommerland wordt als belastend gezien.

Er is een duidelijke instemming op de vraag of het prettig recreëren is in het landelijk gebied van Ommen. Het overgrote deel van de respondenten is het ermee eens of helemaal mee eens (468 oftewel +/- 80%). Dit sluit aan bij de inloopbijeenkomst, inwoners gaven daar aan dat ze positief zijn over de recreatiemogelijkheden in het landelijk gebied.

Bij de vraag over woningbouw gaat de voorkeur duidelijk uit naar bestaande kernen: aan de rand van de kern (294 oftewel +/- 50%) en binnen de kern (284 oftewel +/- 50%) scoren het hoogst. Op vrijkomende agrarische erven (247 oftewel +/- 40%) en in nieuwe woonwijken in het buitengebied (maar wel in een dorpsstructuur) volgen (204 oftewel +/- 35%). Verspreid in het buitengebied (37 oftewel +/- 5%) en weet ik niet (9 oftewel +/- 2%) scoren het laagst. Dit sluit aan bij de opgehaalde resultaten van de inloopbijeenkomst. Hier gaf men aan dat de voorkeur uitgaat naar woningbouw in de kernen en niet in het buitengebied. Aan de andere kant vinden inwoners het bouwen van woningen de beste oplossing bij vrijkomende agrarische bebouwing (VAB). Daarnaast werd aangegeven dat inwoners graag soepelere/flexibelere regels willen voor het realiseren van een mantelzorgwoning of kangoeroewoning op het eigen erf.

Bij de vraag over het missen van voorzieningen komt duidelijk naar voren dat de meeste respondenten geen voorzieningen missen in het buitengebied (302 oftewel +/- 50%). Toch worden supermarkten (112 oftewel +/- 20%) en horeca (111 oftewel +/- 20%) genoemd als ontbrekende voorzieningen. Basisscholen (49 oftewel +/- 8%), sportaccommodaties (37 oftewel +/- 5%), en maatschappelijk werk (31 oftewel +/- 5%) worden minder vaak genoemd. Dit staat tegenover de resultaten van de inloopbijeenkomst waar meegegeven werd dat de leefbaarheid in kleine kernen onder druk staat: scholen en ontmoetingsplaatsen worden gemist, zeker in het zuid-westen van Ommen (omgeving Lemele).

De meningen zijn positief over fietsen in het buitengebied: bijna de helft is het eens of helemaal eens met de stelling (326 oftewel +/- 55%). Een vijfde is neutraal (116 oftewel +/- 20%), terwijl +/- 5% (42) het er mee oneens of helemaal mee oneens is. Tijdens de inloopavond bleek dat er wel zorgen zijn over specifieke plekken, verlichting, sluipverkeer op fietspaden, landbouwverkeer en het ontbreken van goede routes voor schoolgaande kinderen.

Bronnenlijst

Documenten:
Https://allecijfers.nl/gemeente/ommen/#bedrijven

Https://www.atlasleefomgeving.nl/kaarten

Https://kadastralekaart.com/gemeenten/ommen-GM0175

Https://www.natura2000.nl/gebieden/overijssel/vecht-en-beneden-reggegebied

Https://www.staatsbosbeheer.nl/wat-we-doen/natuurbeheer/rivierenlandschap

Omgevingsvisie: Ommen jouw toekomst (Gemeente Ommen, 2021)

NOVEX programma Regionale Sponsstrategie (Provincie Overijssel, 2024)

Vecht- en Beneden-Reggegebied Natura-2000 (Provincie Overijssel, 2026)

https://stikstofhub.nl/

Sessies en participatie
Werksessie met ambtelijke werkgroep (Gemeente Ommen, 2026)

Interviews met vertegenwoordigers van agrarische sector, natuurorganisaties, landgoederen, water en recreatie (Infram / LandiD, 2026)

Inloopbijeenkomst (Gemeente Ommen, 2026)

Enquête Ontwikkelperspectieven landelijk gebied Ommen (Gemeente Ommen, 2026)

Bijlage 1

Gedetailleerde uitkomsten enquête

Bijlage 2

Beeldverslag inloopbijeenkomst